

Natuurhistorisch Museum Rotterdam Jaarverslag 2007

VILLA DIJKZIGT
IN DE STEIGERS.
[FOTO: KEES MOELIKER]

Het jaar 2007 kan voor het museum de geschiedenisboekjes in als het jaar van de opknapbeurt. Na de nieuwbouw van 1995 en de renovatie van 1996 waren er geen gemeentelijke plamuurmessen, schilderskwasten of voegspijkers meer gesignaleerd in de nabijheid van Villa Dijkzigt. Na 11 jaar stonden de laatste verfschilfers op het punt om van de kozijnen af te waaien, vielen de bakstenen bijkans de gevel uit bij gebrek aan voegmortel en toen kwam de redding. Het OBR heeft zich zeer ingespannen om een optimaal resultaat te behalen en het gebouw ziet er dus weer uit zoals het een rijksmonument betaamt.

Ook is in 2007 een nieuw beleidsplan geschreven. Het is voor het eerst dat het museum een beleidsplan heeft gemaakt in het kader van de subsidiëringcyclus van de cultuurplanperiodes. Voor het cultuurplan 2009-2012 is het plan, met als motto 'Het Natuurhistorisch Museum

Rotterdam verrijkt je kijk' medio december 2007 ingediend. Of het museum in de jaren 2009-2012 inderdaad uw kijk kan gaan verrijken zullen we eind 2008 te weten komen.

In 2007 is er veel kijkverrijkends gebeurd, zoals dit jaarverslag duidelijk maakt. In elk geval hebben we een heldere kijk op het leven van circusedieren neergezet, in de vorm van een tentoonstelling, een kinderboek en een tentoonstellingsboekje.

BEZOEKERS

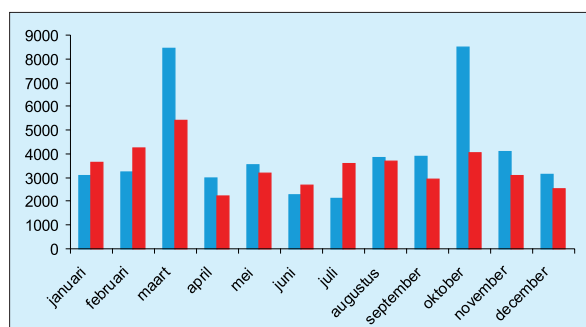
In 2007 registreerde de museumkassa een totaal aantal bezoekers van 41.303. Dat is ruim 8500 (17.8%) minder dan in 2006 toen het museum een recordaantal van 49.031 bezoekers boekte. Een opsplitsing van de bezoekersaantallen laat het volgende zien:

bezoekerscategorie	aantal	%
reguliere museumbezoekers	25856	62,6
museumnachtbezoekers	2005	4,8
kinderen in basisschoolverband (265 groepen)	5065	12,3
leerlingen voortgezet onderwijs en HBO (79 groepen)	1286	3,1
kinderen in feestjesverband (332 feestjes)	2575	6,2
kinderen met een Jeugdvakantiepaspoort	1593	3,9
huurders/gebruikers Hoboken Salon*	2923	7,1
totaal aantal bezoekers	41303	100

* gasten huwelijken, recepties, lezingen, deelnemers vergaderingen, conferenties etc.

De afname zit voornamelijk in minder Museumnacht-bezoekers en minder gebruikers van de Hoboken Salon (ten gevolge van de renovatie van de buitenkant van het gebouw). Van de 25856 reguliere museumbezoekers kochten 5664 volwassenen (21.9 %) een toegangkaartje voor het volle tarief. Het aantal personen van 5-15 jaar dat met een kinderkaartje binnenkwam bedroeg 3745 (14.5 %). Alle andere reguliere bezoekers passeerden de kassa zonder te betalen, bijvoorbeeld ter begeleiding van een schoolklas, als kleuter (1420) of met een korting, bijvoorbeeld met een Museumkaart (5475 bezoekers, 21.2%) of een RotterdamPas (2852 bezoekers, 11 %).

De bezoekersaantallen waren door het jaar heen opvallend stabiel. In bijna alle maanden schommelt het aantal tussen de 3000 en 4000, in maart is het bezoekersaantal (bijna 5500) het hoogst dankzij de Museumnacht. Overige pieken, zoals in oktober 2006, blijven uit.

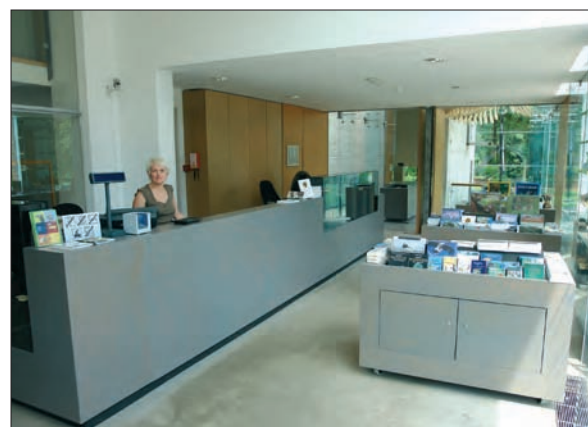

De website van het museum (www.nmr.nl) had in dit verslagjaar 188.000 unieke bezoekers (gemiddeld 514 per dag). In 2006 waren dat er 113.000. Aan de stijgende lijn lijkt voorlopig geen eind te komen.

HET JAAR ROND

Januari

Op 12 januari werd een grote banier aan de (ten gevolge van renovatie ingepakte) gevel van het museum gehangen. De banier met reclame voor 'De Grote Huis-mus Tentoonstelling' maakte duidelijk dat het museum, ondanks de gevelrenovatie, gewoon open is. Gelijk-tijdig met de opening van de tentoonstelling 'Afspraak in het Park' werd op 13 januari de nieuwjaarsreceptie gehouden. Bij die gelegenheid werd ook de nieuwe Front-Office van het museum in gebruik genomen. De oude winkelbalie werd vervangen door een werkplek voor de receptie, een balie voor de kassa en nieuwe winkel-

vitрины. Op 26 januari onderzocht onderzoeker Rob Dekker van het NIOZ (Texel) de wadpieren-collectie van het museum. Hij vond twee monsters van de soort *Arenicola defodiens*. Die waren eerder niet als zodanig herkend. De maand werd afgesloten met de Cursus Nachtvinders, gegeven door BSR.

Februari

Op 8 februari verwierf het museum de collectie over-drukken van wijlen dr A.C.V. van Bommel, oud-direc-teur van Diergaard Blijdorp en conservator van het Zoölogisch Museum in Buitenzorg. Het betrof talloze artikelen over vogels en zoogdieren. In de voorjaars-vakantie (20 t/m 24 februari) werd in samenwerking met de Kunsthal de workshop 'Bouw je eigen dino' gehouden. Op 21 februari opende Kees Moeliker in het Stedelijk Museum Bureau Amsterdam de fototentoon-stelling 'Koet' van Sema Bekirovic en op 26 februari hield hij voor het Studium Generale van de Technische Universiteit Delft een lezing over 'Onwaarschijnlijk Onderzoek en de Ig Nobel prijzen'. Collectiebeheerder Erwin Kompanje sprak bij die gelegenheid over een opmerkelijke ontdekking in de zeventiende eeuwse medische literatuur. Het maandblad Nieuw Rotter-dam organiseerde op 28 februari de verkiezing van het domste blondje van Rotterdam. Kees Moeliker hield daarbij de voordracht over het al dan niet uitsterven van blondharigen en nam plaats in de jury.

BEZOEKERSAANTALLEN
PER MAAND IN 2006
(BLAUW) EN 2007
(ROOD).
[ILLUSTRATIE:
ANDRÉ SLUPIK]

Maart

MUSEUMNACHT: HET
DOMSTE BLONDJE VAN
ROTTERDAM DROEG
MUSSENPOEZIE VOOR
HET HET NMR.
[FOTO: KEES MOELIKER]

De maand maart begon traditioneel met de museum-nacht die dit jaar - vanwege 'De Grote Huis-mus Tentoonstelling' - werd omgedoopt tot 'Musnacht'. Op 8 maart bezocht een delegatie van de PvdA gemeen-te-raadsfractie het museum en was John Jagt (conservator van het Natuurhistorisch Museum Maastricht) in het museum om de deelcollectie fossiele ongewervelden uit het Krijt in Limburg te determineren. Kees Moeliker reisde van 9 t/m 15 maart door het Verenigd Koninkrijk om in het kader van de National Science & Engineering Week lezingen over onwaarschijnlijk onderzoek te geven. Op 19 maart bezocht dr Hakan Sert van de Universiteit van Antalya (Turkije) het museum om zich te oriënteren in verband met een nieuw te bouwen en in te richten na-tuurhistorisch museum in Antalya. De vlinderwerkgroep Rotterdam hield haar jaarlijkse bijeenkomst op 27 maart en op 29 maart ontving het museum een delegatie van het Natuurmuseum Dokkum.

DE NIEUWE WINKEL/
BALIE WERD IN JANUARI
IN GEBRUIK GENOMEN.
[FOTO: KEES MOELIKER]

April

In het kader van de Maand van de Filosofie hield Jelle

Reumer op 7 april een lezing over voortplanting in Boekhandel Donner. Op 13 april bezocht de Veterinaire Dienst van Diergaarde Blijdorp het museum om 'oud-gedienden' te bezoeken: olifant 'Ramon', giraffe 'Como', en vele andere bekende diergaardedieren die inmiddels opgezet zijn. Zaterdag 14 en zondag 15 april was het Nationaal Museumweekend. In het NMR gingen de collectie-depots open voor rondleidingen. Medewerkers van het Erfgoedhuis Zuid-Holland bezochten het museum op 17 april om de deelcollecties van het museum te inventariseren ten behoeve van het landelijke Musip-project. Jelle Reumer sprak op 19 april voor het Studium Generale van de Universiteit Utrecht over 'De ontplofte aap'. Op 21 april bood het museum onderdak aan de jaarvergadering van de Zoogdierverseniging VZZ. Jelle Reumer gaf op 25 april op de Erasmus Universiteit een gastcollege over stadsecologie.

Mei

Begin mei kreeg het museum haar oude aanblik weer terug: de steiger die Villa Dijkzigt omringde vanwege de gevelrenovatie werd afgebroken. Op 8 en 15 mei organiseerde BSR in samenwerking met het Rotterdams Milieucentrum de Cursus 'Dagvlinders in Kaart' en op 29 mei de cursus Gierzwaluw. Jelle Reumer sprak op 11 mei voor het 4th Dodo Research Programme - Treub Society in Naturalis, over 'Island biogeography and paleontology: where are we?' Zondag 13 mei was de laatste dag van 'De Grote Huismus Tentoonstelling'. Omdat die dag samenviel met moederdag nodigde het museum kinderen van alle leeftijden uit om samen met hun moeder de tentoonstelling te komen bekijken. Moeders die in gezelschap van hun kind(eren) het museum bezochten, betaalden geen entree. De eerste twintig moeders die zich op moederdag-musdag meldden, kregen bovendien een originele Dominomusmok of een felbegeerd Dominomus T-shirt cadeau. Op 25 mei opende Jelle Reumer in zijn functie van voorzitter van de adviescommissie beeldende kunst en vormgeving van de Mondriaan Stichting, de tentoonstelling 'Vier Natuurvisies'.

Juni

Op 6 juni werd in Leeuwarden de opgezette Dominomus plechtig overgedragen aan de directeur van het Natuurmuseum Fryslân, waar het topstuk een tijdelijke ereplaats kreeg in de tentoonstelling 'Blij met een dode mus'. De collectie menselijke foetussen met ernstige aangeboren afwijkingen werd op 13 juni bezocht door tweedejaars studenten geneeskunde van de Erasmus Universiteit. De Kring Nederlandse Vertebraten Paleontologen kwam in het museum bijeen op 22 juni. Op woensdagmiddag 27 juni werd het museum overspoeld door een honderdtal enthousiaste kinderen uit achterstandswijken die deelnamen aan het project Kidskunst waarvan de resultaten in

de kleine (gelijknamige) tentoonstelling in het museum werden gepresenteerd. Wethouder Jantine Kriens sprak de kinderen toe.

Juli

De jaarlijkse ontsmettingsbeurt van het skelet van olifant Ramon vond plaats op 2 juli. Hierbij werd een vreemde mijteninfectie bestreden. Op 8 juli was Kees Moeliker te gast in het Radioprogramma 'Met het oog op morgen'. Hij sprak over onwaarschijnlijk onderzoek. De zomermaanden stonden in het teken van de educatieve activiteiten voor bezoekers met een Jeugdvakantie-paspoort.

Augustus

De opening van de tentoonstelling 'Het is gevaarlijk ...' was op 31 augustus. Dr John de Vos, wetenschappelijk collectiebeheerder en onderzoeker bij Naturalis, hield hierbij een toespraak.

September

De opening van het culturele seizoen in Rotterdam vond plaats op 2 september op het Schouwburgplein met de traditionele R'Uit markt. Het museum presenteerde haar tentoonstellings-programma en toonde een replica van een sabeltandtijger-schedel. De derde Nationale NachtvlinderNacht vond plaats op 7 september. Ook de door BSR gecoördineerde Vlinderwerkgroep Rotterdam deed hier aan mee. Als locatie werd Natuurlandpark De Esch in Kralingen-Crooswijk gekozen. Zo'n twintig mensen hebben met behulp van twee vangopstellingen een avond en nacht gevlienderd, onder leiding van BSR-ecoloog Mark Grutters en collectiebeheerders Ruud Vis en Dik Visser. Er werden zo'n 25 verschillende soorten gespot. Op 12 september was het museum vertegenwoordigd op de Kinderuitmarkt in Rotterdam. De jaarvergadering van de Werkgroep voor Kwartaire en Tertiaire Geologie vond plaats in het museum op 29 september. Op dezelfde dag ging de tentoonstelling 'Hoe tem je een leeuw?' van start. Vanwege de grote hoeveelheid bruikleengevers en participanten werd voor de openingsceremonie uitgeweken naar het auditorium van de Kunsthall. Hier trad een draadkunstenaar op, werd het boek 'Hoe tem je een leeuw?' aangeboden aan kinderen van Circus Herman Renz en werden de openingswoorden gesproken door Jos Uyterlinde, befaamd roofdierdresseur in ruste.

DE FELBEGERDE
DOMINOMUSMOK.
[FOTO: JAAP VAN LEEUWEN]

SAMENSCHOLING
TIJDENS DE
OPENING VAN
'VIER NATUURVISIES'.
[FOTO: JAAP VAN LEEUWEN]

MARCO BONISSIMO
TRAD OP TIJDENS DE
OPENING VAN 'HOE
TEM JE EEN LEEUW?'.
[FOTO: JAAP VAN LEEUWEN]

Oktober

Op 4 oktober sprak Kees Moeliker over 'Chicken and Ducks' tijdens de 17e Ig Nobel prijsceremonie in Sanders Theatre van Harvard University. Twee dagen later hield hij in het MIT een lezing over de Dominomus. Het museum was op 8 en 15 oktober decor voor de opnamen van de televisieserie 'Spoorloos'. Dominee Taco Noorman opende op 12 oktober de tentoonstelling 'De Natuur volgens J-J Rousseau'. Op 16 oktober vond in het museum de presentatie plaats van het boek 'Een eerste klas landschap' over het natuurmonument De Beer. Voor deze gelegenheid werd een aantal vitrines ingericht met opgezette vogels, schelpen en planten die rond 1920 in dat kustgebied verzameld werden. Op 23 oktober bezocht de familie Dieck (twee generaties leeuwentemmers) de tentoonstelling 'Hoe tem je een leeuw?'. Zij werden rondgeleid door Jet Bakels die de tentoonstelling samenstelde. Bij de rondleiding was ook de Rotterdamse VVD-fractievoorzitter Jerry van de Waarde aanwezig die roots in de circuswereld heeft. Kees Moeliker gaf op 26 oktober tijdens het Festival de la Scienza in Genua, Italië een lezing over de Dominomus. Op die dag waren in het museum een veertigtal studenten Paleobiologie van de Universiteit Utrecht te gast. Ze kregen hierbij een inleiding over het geologisch onderzoek in het NMR en een rondleiding in het fossielendepot.

November

Op 2 november werd een werkbezoek gebracht aan de heer Kazenbroot te Oss die voornemens is zijn omvangrijke vlindercollectie aan het museum te schenken. Op 16 november gaf bSR-ecoloog Niels de Zwarte een lezing voor de klantendag van Bomenwacht Nederland over de relatie tussen vleermuizen en bomen. Jelle Reumer was op 17 november spreker op lustrumbijeenkomst Zoogdiervereniging VZZ te 's-Hertogenbosch. Zijn voordracht luidde 'Zoogdierbescherming, een doorgeslagen succes?'. Op 20 november vond in het museum een bijeenkomst plaats van de afdeling Maaswaarden van de Nederlandse Geologische Vereniging. André Slupik gaf hierbij een lezing over geologische geschiedenis van zuidwest Nederland met aansluitend een presentatie van de fossiele schelpenmonsters in het collectiedepot. Op 24 november gaf hij een lezing over het zelfde onderwerp op het WPZ/WTKG 'Oosterschelde' symposium in Naturalis. bSR-ecoloog Garry Bakker gaf op 22 november in opdracht van AIR Foundation een rondleiding voor (landschaps)architecten, ontwerpers en andere betrokkenen van de Vinex-wijk Nesseland. Hierbij ging de aandacht uit naar natuurontwik-

keling in deze nieuwbouwwijk. Kees Moeliker sprak op 28 november voor het Studium Generale van de Technische Universiteit Eindhoven over 'Onwaarschijnlijk Onderzoek en de Ig Nobel prijzen'.

December

Op 1 december werd in Naturalis het boek 'De Sabelantijger uit de Noordzee' gepresenteerd. Het boek werd geschreven door Dick Mol en Wilrie van Lochem. Bij deze gelegenheid hield Jelle Reumer een toespraak. Op 15 december hield Jelle Reumer in Naturalis (in samenwerking met Darwin Centrum voor Biogeologie en de Volkskrant) de jaarlijkse 'Christmas Lecture' over 'De mens als geologisch fenomeen'. Op 19 december hield hij een lezing over (her)introductions van zoogdieren op een symposium over 'Rewilding' van de Universiteit Leiden. Op 21 december startte in Ahoy Rotterdam het kerstcircus. Aan bezoekers van die voorstelling werd gratis toegang tot de tentoonstelling 'Hoe tem je een leeuw?' verleend. In de entree-hal van Ahoy was een mini-tentoonstelling over dieren in het circus ingericht. In theater Carré, waar ook een wintercircus speelde, werd deze mini-tentoonstelling ook geplaatst. Vrienden van dit Amsterdamse theater bezochten het museum (de tentoonstelling 'Hoe tem je een leeuw?' in het bijzonder) op 28 december. Het jaar werd afgesloten met de traditionele kerstactiviteit voor kinderen, die in het teken stond van dieren in de winter.

PUBLIEKSACTIVITEITEN

Vaste tentoonstellingen

WERELDNATUUR

Dit collectieoverzicht, waarbij talloze geconserveerde dieren naar hun basismilieu, water, land of lucht zijn ingedeeld onderging geen wijzigingen, met uitzondering van de toevoeging een drietal wervels van een oerwalvis in het onderdeel 'water'. Wel werden de vitrines en de preparaten grondig gereinigd.

FOSSIELE WERVEL VAN EEN
OERWALVIS
AFKOMSTIG UIT HET
EOCEEN (CIRCA 40
MILJOEN JAAR OUD)
OPGEVIST VOOR DE
KUST VAN ZEEUWS
VLAANDEREN.
[FOTO: KEES MOELIKER]

HET KABINET VAN DR A.B. VAN DEINSE

De collectie van de Rotterdamse leraar biologie en walviskenner dr A.B. van Deinse (1885-1965) samengebracht in het zogenaamde 'Kabinet' onderging geen wijzigingen. Zowel de collectie als de vitrines ondergingen een schoonmaakbeurt.

RAMON - HET SKELET VAN EEN ROTTERDAMSE OLIFANT

Het skelet van deze beroemde Aziatische olifant is - in zijn vaste verblijfplaats de torenkamer op de eerste

verdieping - uitgedroefd tot een niet meer weg te denken vaste attractie.

Tijdelijke tentoonstellingen (intern)

t/m 13 mei
DE GROTE HUISMUS TENTOONSTELLING
 natuur en cultuur van *Passer domesticus*

Deze grote expositie waarin de natuur en de cultuur van de huismus - *Passer domesticus*, 's werelds bekendste vogel - centraal stond, opende reeds in 2007. In juni verhuisden grote delen van de expositie, waaronder het topstuk de Dominomus, naar het Natuurmuseum Fryslân in Leeuwarden.

t/m 4 maart
DE NATUUR, DE MENS EN DE TIJD
 werken op papier van Jean Bilquin

Deze tentoonstelling van de Belgische kunstenaar Jean Bilquin (Gent, 1938) ging reeds in december 2007 van start.

13 januari t/m 15 april
AFSPRAAK IN HET PARK
 wat boombast kan vertellen

Deze tentoonstelling betrof afgietsels van in bomen gekerfde boodschappen en beeltenissen bijeengebracht door André Génard. Deze Vlaamse kunstenaar merkte tijdens een bezoek aan een park de in bast van beukenbomen gekerfde 'grafismen' op en ging ze verzamelen. De zachtheid en redelijke effenheid van de beukenboombast vormt kennelijk een aantrekkelijk vlak om in te kerven. Génard

ging zonder kettingzaag te werk, maar met een methode waarbij hij een aantal lagen vloeibaar latex op de boom schildert waarna hij de zo verkregen mal moeiteloos (zonder kwalijke gevolgen voor de boom) kon verwijderen. Vervolgens bracht de kunstenaar (afwisselend) een laagje lijm en een laagje papier aan op de mal (acht lagen in totaal). Het papier werd daarna met een droge borstel tot in de fijnste details van de mal geklopt. Resultaat is een zeer gelijkende 'print' in papier, conceptueel nauw verwant met de originele drager, de boom. Génard stelde 13 van deze afdrukken tentoon, afkomstig van originelen uit het Vondelpark, de Haarlemmerhout en een aantal bossen in Vlaanderen.

27 januari t/m 27 april 2007
DE BIOTOOP VAN EPHRAÏM
 wonderlijke dieren en planten

Met deze expositie zocht de Rotterdamse kunstenaar Jeannette Ephraïm aansluiting bij de manier van tentoonstellen in een Natuurhistorisch Museum. Het museum inspireerde haar tot een heel eigen interpretatie van de opgezette koppen van hoefdieren die tot de vaste tentoonstelling van het museum behoren. Zij exposeerde sculpturen van kunststof - waaronder hertenkoppen - in het museumcafé al alsof het een volwaardige expositieruimte is en verbeeldt hiermee een associatieve wereld van wonderlijke plant- en diersoorten. Een artificiële biotoop, geïnspireerd door de natuurhistorie.

Jeannette Ephraïm (1960) ervaart het opzetten van dieren als een wonderlijke activiteit. Een dood dier wordt helemaal ontleed, geconserveerd en vervolgens weer in elkaar gezet om het er zo levensecht mogelijk uit te laten zien. 'Levensecht' is ook de uitstraling die Ephraïm de herten in haar eigen expositieruimte (haar eigen biotoop) wilde geven. Maar dan met een vrijheid en een eigen interpretatie die niet aan een bestaand dier gebonden is.

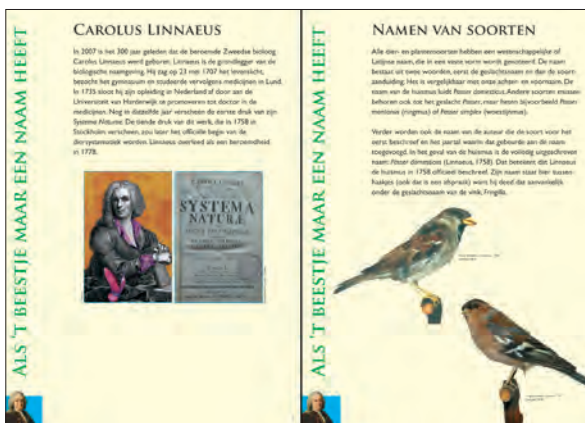
BEROEMDE MUSSEN
 TROKKEN VEEL PUBLIEK.
 [FOTO: KEES MOELIKER]

JEANNETTE EPHRAÏM BIJ
 EEN VAN HAAR
 HERTENKOPPEN.
 [FOTO: KEES MOELIKER]

1 april t/m 19 augustus
ALS 'T BEESTJE MAAR EEN NAAM HEEFT
 Linnaeus en het hoe en waarom van biologische namen

Dit was een tentoonstelling over en van *typen* - de exemplaren aan de hand waarvan een nieuwe plant- of diersoort officieel is beschreven. Typen worden verplicht bewaard in een openbare collectie, meestal in een natuurhistorisch museum, om daar als referentie te kunnen worden geraadpleegd door onderzoekers. Typen zijn van grote wetenschappelijke waarde en worden daarom veilig bewaard in kasten en kluisen, ver weg van publiek, stof, licht en andere schadelijke invloeden. Deze tentoonstelling bracht daar verandering in en exposeerde typen uit de collecties van de natuurhistorische musea van Rotterdam, Maastricht en Leiden. Voor het eerst en hierna vermoedelijk nooit meer.

'REMY MAYER' INSCRIPTIE
 UIT BERCHEM.
 [FOTO: ANDRÉ GÉNARD]

PANELEN UIT
 DE LINNAEUS-
 TENTOONSTELLING.
 [ONTWERP:
 JAAP VAN LEEUWEN]

Deze unieke expositie eerde de beroemde Zweedse natuurvorser Carolus Linnaeus die in 2007 precies 300 jaar geleden geboren werd. Linnaeus legde in 1758 met zijn *Systema Naturae* de basis voor een eenduidige wetenschappelijke nomenclatuur van dieren en planten - de naamgeving die biologen en de rest van de mensheid nog steeds houvast geeft en waarin het type als stoffelijke drager van de biologische (soort)naam een sleutelrol speelt.

Uit de kluis van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam kwam het type van *Entemnotrochus rumphii* - 'de schelp van Rumphius' - een kolossaal slakkenhuis van 19 centimeter diameter, afkomstig uit de wateren rond Japan en Taiwan, en beschreven in 1879 door M.M. Schepman, rentmeester van het Kasteel van Rhoon en vooraanstaand schelpenonderzoeker. Ook was het type van de in 2001 ontdekte en beschreven *Macroglossus minimus boeensis* - de fruitvleermuis van Boo (een eilandje nabij Nieuw-Guinea) - te zien. Uit de typen-collectie van het Natuurhistorisch Museum Maastricht kwamen onder andere een tand en twee wervels van *Prognathodon saturator* - beter bekend als Bèr - de in 2002 beschreven, 66 miljoen jaar oude Maashagedis afkomstig uit de Limburgse ENCI-groeve. Ook uit de Maastrichtse kluis kwam een aantal typen van insecten uit de beroemde collectie van Pater Wasmann. Het Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, dat vele duizenden typen bewaart, stelde het type van *Semioptera wallacei halmaherae* - de Wallace paradijsvogel - beschikbaar voor deze tentoonstelling.

Bij de tentoonstelling verscheen een boekje over 'Linnaeus en het hoe en waarom van biologische namen', geschreven door Jelle Reumer, dat gratis beschikbaar werd gesteld aan bezoekers van de tentoonstelling.

'Als 't beestje maar een naam heeft' vond plaats in het kader van 'Linnaeus 2007' en was een coproductie van de natuurhistorische musea van Rotterdam en Maastricht, met medewerking van Naturalis (Leiden) en met financiële ondersteuning van de Mondriaan Stichting, het Prins Bernhard Cultuurfonds en IKEA.

18 mei t/m 2 september

KIDSKUNST DREAMTEAMTIME

kinderen schilderen oeroude woestijnkunst

De tentoonstelling 'KidsKunst DreamTeamTime' vormde één van de hoogtepunten van de landelijke manifestatie waarbij (allochtone) kinderen beeldende kunst leerden ontdekken als individueel expressiemiddel, om zo hun eigen verhaal te vertellen. De expositie in het Natuurhistorisch Museum toonde de verrassende resultaten van de creatieve kunstontdekkingstocht van Rotterdamse kids. De kinderen lieten zich inspireren door Aboriginal kunst, een eeuwenoude kunstvorm uit Australië met een

grote diversiteit en inspirerende vormenrijkdom. Wetenschappers beschouwen Aboriginal rock-art als de oudste overgebleven kunstvorm ter wereld. Via KidsKunst DreamTeamTime werden deelnemers teruggevoerd naar de kunstzinnige basis van de mensheid. Acht weken lang trokken beeldende kunstenaars de wijken in om workshops te presenteren in buurthuizen in de deelgemeentes Delfshaven en Feijenoord. Op een speelse wijze, en onder de professionele begeleiding van het sociaal cultureel werk, trachtte Kidskunst nadrukkelijk een brug te vormen tussen (allochtone) beeldende kunstenaars en jeugd uit achterstandswijken. Totaal namen ruim 300 kinderen in de leeftijd 4 t/m 12 jaar deel aan dit project dat gelijktijdig plaatsvond in Haarlem, Utrecht en Rotterdam. De tentoonstelling in het Natuurhistorisch Museum Rotterdam bevatte enige tientallen werken van kinderen en hun begeleidende kunstenaars.

25 mei t/m 26 augustus

'THE SACRED VINEYARD'

schilderijen van Richard Bouwman

Onder deze titel exposeerde het museum negen werken van de Rotterdamse kunstenaar Richard Bouwman die deel uit maken van zijn serie 'Abundance' (2004/2006). De schilderijen en werken op papier vinden hun oorsprong in de mythische verschijningsvormen van Dionysos/Bacchus, de Grieks/Romeinse god van de wijn en het uitbottende natuurleven.

26 mei t/m 9 september

VIER NATUURVISIES

Renso Tamse, Ko Aarts, Marcel Warmenhoven & Annette Splinter

'SUMMERBREEZE'.

[ILLUSTRATIE:
RENZO TAMSE]

'Vier natuurvisies' was een groepstentoonstelling van Renso Tamse, Ko Aarts, Marcel Warmenhoven en Annette Splinter. Deze vier kunstenaars kregen van het museum het verzoek om hun 'aan de natuur gerelateerd werk' in de grote Parkzaal van het museum te exposeren. Resultaat was een verrassend geheel van vier natuurvisies. De 'wildlife art' van Renso Tamse (1974) portretteerde Europese en Noord-Amerikaanse vogels en zoogdieren in hun natuurlijke omgeving met een waterverftechniek die bijna fotografisch is. Ko Aarts (1961) toonde het Braziliaanse regenwoud met zijn serie 'Exploração'. Marcel Warmenhoven (1954) presenteerde beelden, waaronder het drie meter hoge en lange 'man en paard' gemaakt van afvalhout. Annette Splinter (1953) stelde onder de titel 'collectie Splinterbeest' schilderijen van Afrikaanse dieren tentoon.

ABORIGINAL KUNST DOOR
ROTTERDAMSE
SCHOOLKINDEREN.
[FOTO:
JAAP VAN LEEUWEN]

1 september t/m 25 november 2007

HET IS GEVAARLIJK IN HET NATUURHISTORISCH MUSEUM de sabeltandtijger in Rotterdam

Een Urker viskotter viste een paar jaar geleden in de Noordzee een kaak van een sabeltandtijger (*Homotherium latidens*) op. De kaak bleek een ouderdom van 28.000 jaar te hebben, terwijl eerder werd aangenomen dat de soort 300.000 à 400.000 jaar geleden uitstierf. Deze sensationele vondst en nieuw wetenschappelijk onderzoek waren het uitgangspunt van een expositie over de sabeltandtijger met als hoogtepunt een levensgroot model van dit krachtige roofdier.

De tentoonstelling schetste de Noordzeebodem als rijke vindplaats van fossiele resten van zoogdieren uit het Pleistoceen (de IJstijd) en gaf een natuurgetrouw beeld van de sabeltandtijger, zijn evolutie en leefgebied (de 'mammoetsteppe') in het destijds droog liggende Noordzeegebied, met ruime aandacht voor twee van zijn belangrijkste prooidieren, de wolharige neushoorn en de steppewisent.

De originele onderkaak werd tentoongesteld, samen met tanden, kiezen en kaken van leeuw, hyena en wolf: roofdieren die gelijktijdig met de sabeltandtijger de mammoetsteppe onveilig maakten. De natuurgetrouwe reconstructie van het uitgestorven roofdier werd geflankeerd door een bronzen afgietsel van zijn complete schedel. Het publiek kon hieraan zien (en voelen) waarom juist deze katachtige 'sabeltandtijger' genoemd wordt, en waarom de gebitten van hyena, wolf en leeuw erbij in het niet vallen.

Drijvende krachten achter deze expositie waren honorair-onderzoeksmedewerker Dick Mol, collectiebeheerder fossiele zoogdieren Klaas Post en modellenmaker Remi Bakker.

vanaf 30 september (t/m 16 maart 2008)

HOE TEM JE EEN LEEUW? dieren in het circus

Deze grote tentoonstelling gaf een overzicht van de geschiedenis van dieren in het circus en haakte in op de maatschappelijke discussie over het welzijn van circusdieren. Er werden opgezette (circus)dieren, talloze oude foto's en unieke circusparafernalia getoond. Ook besteedde de tentoonstelling veel aandacht aan de hedendaagse circuspraktijk, de vriendschappelijke relatie tussen dieren-trainer en zijn dieren en de wijze waarop hij zijn nummer instudeert. Hierbij stond de Engelsman Alex Lacey en de dierentrainers van het Nederlandse circus Renz centraal.

Het hooggeëerde museumpubliek maakte kennis met de eerste circuspaarden, met blaffende zeeleeuwen en vriendelijke olifanten. De bezoeker leerde hoe een trainer tegenwoordig zijn dieren verzorgt en dresseert, dat de zweep en de stok niet dienen om te slaan, waarom een leeuw zijn muil openspert en hoe je een ijsbeer aan de trompet krijgt. Ook werden bezoekers zelf op de proef gesteld: iedereen werd uitgenodigd het hoofd in de muil van een leeuw te steken.

Voor kinderen bood de expositie interactieve elementen, en voor schoolklassen was er een speciaal educatieprogramma 'Komt dat zien!', waarbij leerlingen na een tentoonstellingsbezoek en een groepsdiscussie hun eigen idee over dieren in het circus kunnen vormen.

De tentoonstelling werd samengesteld door antropoloog Jet Bakels die ook het gelijknamige informatieve kinderboek schreef (uitgeverij Leopold, ISBN 978 90 258 5127 9) en een klein boekje dat gratis aan de bezoekers beschikbaar werd gesteld. 'Hoe tem je een leeuw' werd geproduceerd in samenwerking met het Natuurmuseum Frylân en het Natuurhistorisch Museum Maastricht, waar de tentoonstelling in 2008 te zien zal zijn.

RECONSTRUCTIE VAN DE SABELTANDTIJGER.
[FOTO: RENÉ BLEUANUS]

TENTOONSTELLING 'HOE TEM JE EEN LEEUW?'.
[FOTO: JAAP VAN LEEUWEN]

vanaf 13 oktober (t/m 6 januari 2008)

DE NATUUR VOLGENS J-J ROUSSEAU assemblages van Marcel Warmenhoven

Het werk van de Zwitsers-Franse filosoof, schrijver en componist Jean-Jacques Rousseau (1712-1778) werd niet door iedereen gewaardeerd. Hij voelde zich bedreigd en achtervolgd, ontvluchtte Parijs en week uit naar Zwitserland. Daar - in de vrije natuur - ontpopte hij zich als een van de eerste wandelaars en grondlegger van onze moderne natuurervaring.

Marcel Warmenhoven (1954) raakte geïnspireerd door Rousseau's natuurleven. Hij borduurde bloemen samen met 14 citaten uit Rousseau's 'Overpeinzingen van een eenzame wandelaar' en bundelde die tot een boek. In combinatie met een 18e-eeuwse jas waarop hij natuurtaferelen met kruissteekjes aanbracht, en een serie porseleinen poppetjes en plastic dierenfiguren toonde Marcel Warmenhoven een heel eigen beeld van 'de natuur volgens J-J Rousseau'.

vanaf 1 december 2007

STEGOSAURUS het skelet van een dino

Als opmaat voor de tentoonstelling 'Opgeraapt Opgevisst Uitgehakt' (over fossielen uit Nederlandse bodem) die in

het volgende verslagjaar zal starten, stond er in de decembermaand een skelet van een vijf meter lange *Stegosaurus* opgesteld. Het betrof een replica van het originele skelet van de soort *Stegosaurus stenops*, afkomstig uit de Bighorn Mountains in het noorden van de staat Wyoming, USA. Deze expositie kwam tot stand dankzij Museum Natura Docet, Denekamp en Aart Walen (Creatures & Features).

Tijdelijke tentoonstellingen (extern)

In 2007 zijn twee NMR tentoonstelling buiten de muren van het museum opgesteld, te weten 'De Grote Huismus Tentoonstelling' en 'Als 't beestje maar een naam heeft'. De huismustentoonstelling verhuisde van juni t/m december grotendeels naar het Natuurmuseum Fryslân, waar de productie onder de titel 'Blij met een dode mus' werd geëxposeerd. Trekker van deze tentoonstelling was de opgezette Dominomus die hiervoor tijdelijk in Friese handen werd overgedragen. De tentoonstelling 'Als het beestje maar een naam heeft' werd geproduceerd in samenwerking met het Natuurhistorisch Museum Maas-tricht en was aldaar te zien van juni t/m september.

Bijzondere activiteiten

3 maart

Rotterdamse Museumnacht

De 6^e Rotterdamse Museumnacht werd dit jaar in het Natuurhistorisch Museum omgedoopt tot Musnacht, want 'DE GROTE HUISMUS TENTOONSTELLING' was het middelpunt van alle activiteiten. Iedereen kon meedoen aan de prijsvraag 'Hoeveel dode huismussen zijn er tentoongesteld?'. Het museum haalde het Oud-Hollands mussenwerpen uit de vergetelheid, theatergroep Rotjong verbeeldde de liefde voor de mus en het eerste (en laatste) mussensongfestival kreeg ruim baan met deelname van Trio Rilexia met hun pas verschenen 'de mussen' en de legendarische Fries Dj Wout met zijn kraker 'de Domino mus'. Ook mussendoctor Kees Heij was present. Hij gaf uitleg bij de mussententoonstelling en tips hoe ook museumnacht-bezoekers de dramatische achteruitgang van de huismus kunnen keren.

In Jeanette's Sappen Theesalon (in de sfeervolle Hoboken Salon van het museum) werden mussengedichten en

[LINKS]
HET STEGOSAURUSSKELET.
[RECHTS]
MUSEUMNACHT: TRIO
RILEXIA ZONG 'WAAR ZIJN
DE MUSSEN?'
[FOTO'S: KEES MOELIKER]

mussenmonologen voorgedragen. Peter Müller (samensteller van de dichtbundel 'Mussenlust') nam het voortouw, maar iedereen werd uitgenodigd om mussenpoëzie ten gehore te brengen. Geheel onverwacht was de komst van 'pittige Petra' - onlangs verkozen tot het domste blondje van Rotterdam - die haar liefde voor de mus op passende wijze declameerde. In totaal kwamen 2000 bezoekers naar de Musnacht, een aantal dat beter in het gebouw paste dan de 5000 nachtelijke bezoekers in 2006.

16 september

Wachten op vogels

Dit was een bijzondere serie performances in de Hoboken Salon van het museum. Beeldend kunstenaars Michael Pestel (USA) en Jeroen van Westen (NL) deden middels film, geluid en bijzondere blaasinstrumenten verslag van hun onderzoek naar de vraag of tropische vogels al een plek kunnen vinden in het Rijnmondgebied. Eigenaars van tropische zangvogels werd met nadruk gevraagd die in een kooitje mee te nemen. Michael Pestel wist ze met zijn fluit tot ongekende zangprestaties aan te sporen.

Pestel en Van Westen werden gevraagd om vanuit de door Ton Matton in Hoogvliet aangelegde klimaattuin - waar in afwachting van de klimaatverandering tropische gewassen gekweekt worden - onderzoek te doen naar de veranderingen in de vogelbevolking van Rijnmond. In hun onderzoek (volgens het model van de 'participerende observatie') concentreren zij zich op drie vogelsoorten: de veranderende merel, de uitwijkende roek, en de oprukkende halsbandparkiet. Filmmaker Julian Scaff volgt ze op de voet.

Het tweetal werd onder andere geïnspireerd door recent onderzoek van de Universiteit Leiden dat erop wijst dat stadsvogels hun zang zodanig aanpassen aan de daar bestaande akoestische druk (herrie) dat zij zich van hun soortgenoten die buiten de stad leven 'vocaal' isoleren en zich daardoor ook voor wat betreft de voortplanting tot contact met stadse soortgenoten beperken. Stadsvogels en vogels van buiten 'verstaan' elkaar niet meer. 'Wachten op vogels' trok drie keer een volle Hoboken Salon.

[LINKS]
MUSEUMNACHT:
MUSSENWERPEN.
[RECHTS]
'WACHTEN OP VOGELS'.
[FOTO'S: KEES MOELIKER]

Red de schaamluis!

Berichten in de medische literatuur over een dramatisch afname van het aantal schaamluizen (*Phthirus pubis*) als gevolg van veranderingen in schaamhaartracht, alarmeerden de conservator. Hij probeerde 'low-profile' schaamluizen voor de collectie te verwerven. Het insect ontbrak namelijk in de NMR-collectie. De media kregen er lucht van en de queeste van de conservator werd nieuws in binnen- en buitenland. Dankzij deze hype wist het museum in 2007 zeven schaamluizen te verwerven, vijf oude (uit 1949) en twee verse, verzameld door SOA-artsen van de GGD Haarlem en Amsterdam. In het museum werd 'De Grote Schaamluis Tentoonstelling' ingericht, in een hele kleine vitrine.

Educatieve bruiklenen

In totaal vonden 23 educatieve/tentoonstellings bruiklenen van collectie-materiaal hun weg naar, onder andere, Stedelijk Museum Het Prinsenhof (Delft), CNME de Blijde wei (Rotterdam), Kardinaal Alfrinkschool (Maassluis), Marlies Dekkers (Rotterdam), Rudolf Steiner College (Rotterdam), Kunsthal Rotterdam, Omroep Llink (Rotterdam), Natuurmuseum Fryslân (Leeuwarden), Vogelklas Karel Schot (Rotterdam), Dienst Openbare Bibliotheek (Den Haag), Historisch Museum Rotterdam, Natuurhistorisch Museum Maastricht, Sjr Renkens (Zaltbommel), Teylers Museum (Haarlem), Florentijn Hofman (Rotterdam)

COMMUNICATIE

Publicaties

Van de 'Interne Berichten NMR' verschenen de nummers 24 t/m 28 met in totaal 19 pagina's en van het extern gerichte 'Straatgras' verscheen jaargang 19 met vier nummers met in totaal 52 pagina's. Het jaarverslag 2006 van het museum werd in juli in Straatgras 19, nummer 2 gepubliceerd. De oplage werd verhoogd naar 1000 stuks. Het wetenschappelijke jaarbericht DEINSEA verscheen niet.

In samenwerking met uitgeverij Matrijs werd 'Een eerste klas landschap - de teloorgang van natuurmonument De Beer' uitgegeven. De auteur, Ed Buijsman, behandelt niet alleen de schoonheid van het voormalige natuurmonument, maar ook de kronkels waarin beleidsmakers, politici, ambtenaren en andere betrokkenen zich draaiden. Uiteindelijk leidde dit tot het verdwijnen van De Beer, dat op 1 januari 1964 definitief gesloten werd.

Het natuurmonument De Beer dat ooit aan de monding van de Nieuwe Waterweg lag, was een prachtig voorbeeld van een dynamisch duinsysteem waar de zee vrij

spel had. Grote strandvlaktes zorgden voor een ideale vestigingsplaats voor kustbroedvogels. De Beer ontwikkelde zich tot een natuurgebied dat, mede door zijn grootte van 1300 hectare, uniek was voor Nederland. Op 7 november 1957 kondigde het plan-Europoort de ondergang van De Beer aan. De Rotterdamse haven en industrie zorgden voor werk en inkomen, maar voor deze vooruitgang werd De Beer opgeofferd.

Ed Buijsman - 'Een eerste klas landschap' *De teloorgang van natuurmonument De Beer* - Uitgeverij Matrijs & Natuurhistorisch Museum Rotterdam, 2007 [240 blz, 22 x 28 cm, genaaid gebonden, rijk geïllustreerd in zwart-wit, ISBN 978-90-5345-328-5

HET BOEK 'EEN EERSTEKLAS LANDSCHAP'.

De uitgave kwam tot stand met financiële steun van Koninklijke Boskalis Westminster, EBB Donatiefonds van Deltalinqs, Stichting Elise Mathilde Fonds, Fortis Vastgoed Ontwikkeling, Havenbedrijf Rotterdam, Stichting Bevordering van Volkskracht, Stichting Vogelreizen en Vogelbescherming Nederland en het Gemeentearchief Rotterdam.

SCHAAMLUIZEN.
[ARCHIEF NMR]

Bij de tentoonstellingen 'Als het beestje maar een naam heeft' en 'Hoe tem je een leeuw' verschenen boekjes die gratis aan bezoekers van betreffende exposities beschikbaar gesteld werden:

Reumer, Jelle - 'Als het beestje maar een naam heeft, Linnaeus en het hoe en waarom van biologische namen - Natuurhistorisch Museum Rotterdam & Natuurhistorisch Museum Maastricht, 2007, pp. 1-40

HET BOEKJE 'ALS 'T BEESTJE MAAR EEN NAAM HEEFT'.

Bakels, Jet - Hoe tem je een leeuw? dieren in het circus - Natuurhistorisch Museum Rotterdam, Natuurmuseum Fryslân & Natuurhistorisch Museum Maastricht, 2007, pp. 1-28

HET BOEKJE 'HOE TEM JE EEN LEEUW?'.

Internet

De website van het museum (www.nmr.nl) kwam medio februari geheel vernieuwd online. De vernieuwing betrof zowel de vorm, structuur, inhoud als de achterliggende database. De nieuwe NMR-website is thans geheel web-based is waardoor de inhoud overal vandaan, snel en effectief aangepast kan worden. Een belangrijke vernieuwing betreft de nieuwsrubriek, prominente vermelding van lopende tentoonstellingen terwijl ook de on-line collectie-database vanaf de openingpagina toegankelijk is.

De 188.000 bezoekers in 2007 is wederom een flinke stijging ten opzichte van vorige jaren (2005: 55.000; 2006: 113.000). De aantallen schommelden maandelijks tussen de 8.600 en 25.000 bezoekers. Het gemiddeld aantal bezoekers per dag bedroeg 514.

Promotie en publieksacties

Promotioneel drukwerk (flyers en affiches) werden geproduceerd bij de tentoonstellingen 'HET IS GEVAARLIJK' en 'Hoe tem je een leeuw'. Jeugdleden van de Dierenbescherming (Kids for Animals) kregen gratis toegang tot het museum op vertoon van hun ledenpas. Bezoekers van Kerstcircuit Ahoy kregen op vertoon van hun Ahoy-toegangsbewijs gratis toegang tot de circustentoonstelling 'Hoe tem je een leeuw?'

Het radiopraatje van conservator Kees Moeliker als 'huisbioloog' van het radioprogramma Desmet Live op radio 5 kreeg een wekelijkse frequentie. Museumdirecteur Jelle Reumer werd de vaste columnist van het Volkskrant Kenniscafé en schreef regelmatig opiniërende stukken in het weekblad Opinio. Beide museummedewerkers waren met enige regelmaat te horen als 'Columnist van de Week' in het radioprogramma Vroege Vogels.

Publiciteit

Ook in 2007 genereerde het NMR veel vrije publiciteit. Het slechts enige seconden durende filmpje van het potvis skelet bleef ook in 2007 regelmatig tussen de reclameboodschappen op Nederland 1 te zien.

In april leverde twee nieuwe soorten zeevis voor de Nederlandse fauna, de wrakbaars en de bandvis, die het museum via Urker vissers in bezit kreeg, ruime landelijke publiciteit op. Het einde van De Grote Huismus Tentoonstelling in mei kreeg ook nog een staartje publiciteit, met name de tijdelijke verhuizing van het topstuk - de Dominomus - naar het Natuurmuseum Fryslân. In juli zorgde honorair-onderzoekmedewerker Dick Mol voor wereldwijde media-aandacht met de opgraving van de langste slag tanden ter wereld (van een mastodont) in Griekenland. De tentoonstelling 'Het is gevaarlijk ...' (over de sabeltandtijger) was in augustus en september goed voor veel aandacht in de krant, op de radio en de tv. In

oktober en november ontstond er zowaar een media-hype rond de zoektocht van de conservator naar de schaamluis. De media-aandacht strekte zich tot ver buiten de landsgrenzen uit. Drie wervels van een oerwalvis afkomstig uit de Noordzee en aanwezig in de NMR-collectie zorgden ervoor dat het museum ook aan het eind van het jaar ruim onder de aandacht van het publiek kwam.

EDUCATIE

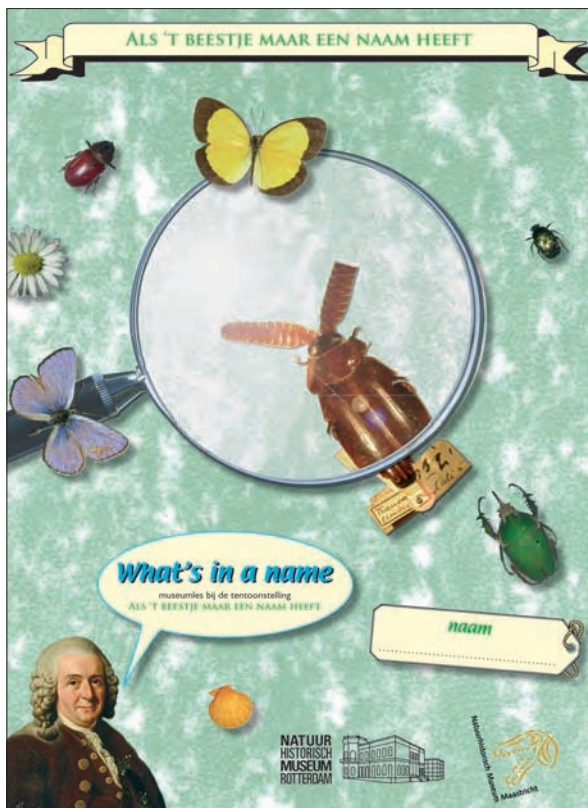
Scholen

Het aantal basisschoolklassen uit Rotterdam en omgeving dat het museum voor een les bezocht bedroeg 265 (4587 leerlingen, 891 begeleiders). Ten gevolge van het relatief hoge aantal groepen uit het speciaal onderwijs was de gemiddelde groepsgrootte 17.3. Het aanbod voor deze leerlingen van 4 tot 11 jaar bestaat inmiddels uit tien verschillende lessen op verschillende niveaus. Het ontwikkelen van museumlessen voor het voortgezet onderwijs, dat in het vorige verslagjaar startte, resulteerde in 2007 in 79 gegeven lessen aan 1286 leerlingen, een ruime verdubbeling ten opzichte van 2006. De museumlessen voor het Voortgezet Onderwijs (VO) zijn, tot genoegen van het onderwijsveld, steeds meer maatwerk: er worden in samenspraak met docenten lessen met een specifiek thema in elkaar gezet. Voorbeelden van dit soort thema's zijn 'functie en stevigheid van het skelet' en 'conserveren in een natuurhistorisch museum'.

Bij de tijdelijke tentoonstelling 'Als het beestje maar een naam heeft' is voor het voortgezet onderwijs is een speciale les gemaakt over ordening van het leven volgens het door Linnaeus uitgevonden systeem. Dit gebeurde aan de hand van praktische opdrachten en een mooi vormgegeven lesmap die als verwerkingsmateriaal na de les meegenomen werd naar school.

Ook bij de tijdelijke tentoonstelling 'Hoe tem je een leeuw - dieren in het circus' werd een speciale museumles ('Komt dat zien!') aangeboden aan de jongste groepen van

DE 'HOMEPAGE' VAN
WWW.NMR.NL
IN APRIL 2007.

LESMAP BIJ DE LINNAEUS-
TENTOO NSTELLING.

het VO. Schoolklassen bezochten de expositie waarna er een discussie op gang werd gebracht over het welzijn van circusdieren en er gereageerd wordt op de stelling 'Wilde dieren horen in het circus'. De eerste groepen voor dit lesprogramma bezochten het museum tijdens de kinderboekenweek. Uit het HBO en WO werden 106 studenten ontvangen en rondgeleid.

Overige projecten voor scholen

Het museumbezoek van Digital Playground (workshops waarbij jongeren kennismaken met kunst en cultuur door middel van digitale media) is inmiddels structureel geworden. Dat geldt ook voor het bezoek van de RJME (Rotterdamse Jongeren Milieu Excursie) waaraan in het NMR leerlingen van het VMBO en het praktijkonderwijs deelnamen. Net als in voorgaande jaren nam het museum deel aan de door de SKVR georganiseerde educatieve projecten 'Kunstkijken' en 'Ketelbinkie'. Voor kunstkijken verdiepten basisschoolleerlingen zich in het fenomeen evolutie en gingen ze terug naar school met een zelfgemaakt, uitgeëvolueerd dier.

Kinderfeestjes

Kinderfeestjes vormden ook in 2007 een belangrijk deel van het educatieve aanbod. Er vonden in totaal 332 feestjes plaats: het Potvispartijtje 76 keer, het Jungle-avontuur 125 keer en het Onderzoeksfestje 121 keer. Door de feestjes kwamen 2575 kinderen (en 752 ouders) op een leuke en educatieve manier in aanraking met het museum en de collectie.

TIJDENS EEN
POTVISPARTIJTJE MAKEN
KINDEREN KENNIS MET
EEN OPGEZETTE EGEL
EEN STUKJE
KROKODILLENHUID.
[FOTO: KEES MOELIKER]

Jeugdvakantiepaspoort: 'Dierenbouwsels'

Deze zomervakantie-activiteit voor ouders van het zogenaamde Jeugdvakantiepaspoort stond dit jaar in het teken van het thema 'Dierenbouwsels' waarbij kinderen ontdekten welk 'huis' bij welk dier hoort en waarom het zo is gebouwd. Bijna 1600 kinderen en 1100 begeleiders namen aan deze activiteit deel.

EEN SCHOOLKLAS KRIJGT
EEN INTRODUCTIE
OP EEN MUSEUMLES.
[FOTO: KEES MOELIKER]

Kerstactiviteit 'De kleine kerstman gaat op reis'

Dit jaar stond de traditionele kerstactiviteit het in het teken van dieren in de winter. Er werd voorgelezen uit het boek 'De kleine kerstman op reis' van Anuh Stohner, gespeurd naar dieren in winterkleed en een kerstlichtje gemaakt. Het aantal deelnemende kinderen bedroeg 55.

COLLECTIE & ONDERZOEK

Aanwinsten

In het (handgeschreven) aanwinstenregister werden 132 schenkingen geregistreerd, uiteenlopend van een huismus-nestjong uit Diergaarde Blijdorp, 84 fossielen uit de Achterhoek, een draaihals uit Zevenkamp tot een fraaie zee-egel (*Meoma ventricosa*) uit Curaçao. Zeker vermeldenswaard, zonder andere aanwinsten te kort te doen, zijn:

Het niet door vraat vernietigde deel van de vlindercollectie van mevrouw Renée S. Struiksma-Hassoun die vanaf 1946 tot 1965 in Borneo, Nigeria en Columbia woonde en daar als vrouw van een Shell-ingenieur niet aan theekransjes deelnam maar er met het vlindernet opuit trok. Ze verzamelde ook de nodige slangen en enige vogels, waaronder een mooie *Pitta*, die ook in de collectie zijn opgenomen.

De nabestaanden van de in 1990 overleden Rotterdamse bioloog dr A.C.V. van Bommel (ooit werkzaam als conservator van het Zoölogisch Museum in Bogor en als directeur van Diergaarde Blijdorp) schonken een interessante serie hertengeweien afkomstig uit Nederlands-Indië en de complete overdrukken-verzameling van Van Bommel.

RESULTAAT VAN HET
PROJECT KUNSTKIJKEN:
UITGEËVOLUEERDE
DIEREN.
[FOTO: LISET STOFFERS]

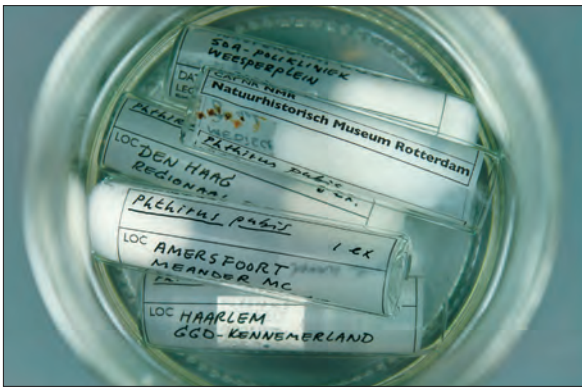
BLAUWVLEUGELPITTA
(*PITTA MOLUCCENSIS*)
NMR 9989-02342.
[FOTO: KEES MOELIKER]

SLECHTVALK
(*FALCO PEREGRINUS*).
NMR 9989-02384
[FOTO: KEES MOELIKER]

Het gaat hierbij voornamelijk om wetenschappelijke literatuur op het gebied van vogels en zoogdieren.

Van de Vogelklas Karel Schot werd een dode slechtvalk (een volwassen mannetje) uit de omgeving van de Maasvlakte ontvangen, alsmede een nachtzwaluw uit Hendrik Ido Ambacht. Opmerkelijk is de aanwinst van een witte kwikstaart die dodelijk door een tennisbal werd geraakt in Hardinxveld Giessendam. De schelpencollectie werd aangevuld met twee goede privé-collecties: de collectie van wijlen Arie Dogterom en die van P. Schuijf. Beide collecties omvatten enige duizenden, meest fossiele mollusca.

De schaamluis-actie leverde in 2007 zeven exemplaren op: vijf uit 1949, afkomstig van Psychiatrisch ziekenhuis 'Maasoord' (uit de collectie van Nico Elfferich) en twee verse via de GGD Haarlem en Amsterdam. De collectie meeuwskeletten en -schedels werd weer uitgebreid met een schenking van een kleine honderd stuks uit de collectie van Hans Post. Arthur Decae schonk type-materiaal van valdeurspinnen (*Nemesia*) uit Kreta en Portugal. De verzameling foetussen met aangeboren afwijkingen werd uitgebreid met enige mooie vloeistofpreparaten van varkens en huiskatten uit de collectie Kompanje.

Collectiebeheer

De klimatologische bewaaromstandigheden van de collectie bleven gelijk aan die van het vorige verslagjaar. Opnieuw bleek dat het klimaat in de collectiedepots gelijke tred houdt met luchtvochtigheid van de buitenlucht: te vochtig in de zomer en te droog in de winter. Deze situatie wordt met mobiele luchtontvochtigers en mechanische ventilatie zo veel mogelijk binnen aanvaardbare grenzen gehouden, maar feitelijk worden er in de depots (en ook in de publieksruimten waar collectiestukken geëxposeerd worden) onaanvaardbare schommelingen van temperatuur en luchtvochtigheid gemeten. De enige adequate oplossing voor dit probleem is het plaatsen van een klimaatbeheersingsinstallatie. Problemen met het behoud van de collectie dreigen anders te ontstaan.

De opslag-situatie verbeterde voor de schelpencollectie door de aanschaf van nieuwe metalen ladekasten. Voor het nijpende ruimtegebrek op de afdeling entomologie is nog geen oplossing gevonden. Vraat in de collectie werd niet geconstateerd.

Registratie

De registratie in de collectie-database CB 2.0 heeft in 2007 een grote vlucht genomen. In 2006 waren de fossiele en recente zoogdieren, vogels, vissen, kreeftachtigen, weekdieren, overige (meest mariene) ongewervelden, planten en mossen in de database opgenomen, in dit verslagjaar zijn daar de spinnen en (Nederlandse) vlinders aan toegevoegd. Eind 2007 waren er 55.361 (2006: 25.948) records in de collectie-database opgenomen, verdeeld over de volgende deelcollecties:

- planten: 1947 records (2006: 1945) - geen aanwinsten geregistreerd;
- mossen: 3496 records (2006: 2524) - 961 aanwinsten geregistreerd, betreft Collectie de Bruijn;
- vlinders: 3132 records (2006: 0) - geen aanwinsten geregistreerd;
- spinnen: 436 records (2006: 0) - 1 losse aanwinst geregistreerd;
- kreeftachtigen: 1256 records (2006: 1141) - 1 losse aanwinst geregistreerd;
- overige (meest mariene) invertebraten: 615 records (2006: 538) - 3 losse aanwinsten geregistreerd;
- weekdieren (schelpen): 34.926 records (2006: 13.683) 1551 aanwinsten geregistreerd, betreft de Collecties Dogterom en Schuijf;
- zoogdieren - fossiel: 3401 records (2006: 2032) - 1300 aanwinsten geregistreerd, betreft Collectie K. Post;
- zoogdieren - recent: 2581 records (2006: 2197) - 285 aanwinsten geregistreerd, waaronder circa 250 zeehondenschedels afkomstig van Zeehondencreche Pieterburen (via Erasmus MC);
- vogels: 2376 records (2006: 2301) - 53 losse aanwinsten geregistreerd;
- vissen: 966 records (2006: 935) - 2 losse aanwinsten geregistreerd;
- niet-natuurhistorische collectie (kunst, parafernalia, vangmiddelen etc.): 229 records (2006: 216) - geen aanwinsten geregistreerd.

DE LANGZAAM GROEIENDE
SCHAAMLUISCOLLECTIE.
[FOTO: KEES MOELIKER]

NIEUWE LADENKASTEN
VOOR DE
SCHELPCOLLECTIE.
[FOTO: KEES MOELIKER]

In het oog springend in bovenstaand overzicht is het grote aantal schelpen dat elektronisch geregistreerd is. Deze inhaalslag die in 2006 is gestart met als drijvende krachten de collectiebeheerders Frans Slieker en Joop Trausel, betreft behalve het registreren ook het opnieuw etiketteren en indelen van de omvangrijke schelpenverzameling. In 2007 is ook een begin gemaakt met de elektronische registratie van de collectie Nederlandse vlinders. Dit is opmerkelijk omdat insectencollecties traditioneel niet of nauwelijks, in welke vorm dan ook, geregistreerd worden.

In het museum is de collectie-database via de overkoepelende 'main' applicatie raadpleegbaar en biedt toegang tot alle beschikbare gegevens. Op het World Wide Web is de collectie-database ook toegankelijk via het GBIF netwerk www.gbif.org. Op de eigen website www.nmr.nl biedt de webdatabase de volgende basisgegevens: classificatie (soort en hogere systematiek), populaire namen in enige moderne talen (indien bekend) en object-gerelateerde gegevens zoals catalogusnummer, type of niet, aantal, vindplaats, vinddatum en aard van het voorwerp (opgezet, skelet, op alcohol etc.). Van sommige objecten zijn ook archiefstukken en foto's toegankelijk.

Ten behoeve van het landelijke Museum Inventarisatie Project (Musip) werden de NMR-deelcollecties geïnventariseerd door medewerkers van het Erfgoedhuis Zuid-Holland en opgenomen in de eindrapportage 'Schatkamers, de collecties van Zuid-Hollandse musea geïnventariseerd'.

Onderzoek

Het lopend onderzoek van de afdeling Geologica betreffende 'Plio-Pleistocene paleogeography and sequence stratigraphy of the Southwest Netherlands' (Andrzej Slupik) werd ook in 2007 voortgezet en resulteerde in een eerste wetenschappelijke publicatie. Onderzoek door Klaas Post, in samenwerking met collega's uit België en Italië, aan fossiele tandwalvissen uit Zuid-Afrikaanse wateren werd afgerond met een publicatie waarin tien nieuwe soorten beschreven werden. Honorair onderzoekmedewerker David Mayhew reviseerde de collectie fossiele woelmuizen van het Natuurhistorisch Museum in Boedapest. Dick Mol zette zijn mammoet-onderzoek voort.

Wetenschappelijke bruikenen uit de collectie betroffen: *Hoploscapithes pungens* (aan Natuurhistorisch Museum Maastricht) en vier humane foetussen (aan Erasmus MC, afd Bio-informatica) die met de modernste scantechnieken in beeld gebracht werden.

Samenwerking Rotterdam - Sóller

De samenwerking tussen het NMR en het natuurhistorisch museum van Sóller op het Spaanse eiland Mallorca (Museu Balear de Ciències Naturals, MBCN), werd voortgezet. In februari begeleidde Jelle Reumer twee studenten

van de Reinwardt Academie (Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten) bij het begin van een stage van drie maanden in Sóller. De studenten houden zich bezig met beheer en behoud van een collectie fossiele zoogdieren; Reumer is als wetenschappelijk adviseur bij het MBCN betrokken.

Improbable Research

De bureaulade en het e-mail adres van het European Bureau van de in Cambridge (Massachusetts) gevestigde organisatie 'Improbable Research' die de vrolijke en onwaarschijnlijke kant van wetenschappelijk onderzoek in de schijnwerpers zet, raakte in 2007 goed gevuld met tips voor onwaarschijnlijk onderzoek en nominaties voor de Ig Nobel prijs. *Bureau Chief* Kees Moeliker sprak over onwaarschijnlijk onderzoek op de Technische Universiteiten van Delft en Eindhoven, en in Genua, Italië, tijdens het Festival della Scienza 2007. Tijdens de 17^e Ig Nobel prijs ceremonie in Sanders Theatre van Harvard University verzorgde hij de simultaanvertaling in het Nederlands en een korte lezing over kippen en eenden.

GEBOUW

Hoboken Salon

In het jaar 2007 werden 13 huwelijken of partnerschapsregistraties voltrokken en werd de Hoboken Salon 44 keer commercieel verhuurd. Het aantal huwelijken was laag omdat het museumgebouw vrijwel het hele jaar in de steigers stond en hierdoor veel van haar charme als trouwlocatie verloor. Voor activiteiten van derden die in het verlengde liggen van de doelstellingen van het museum wordt de Hoboken Salon gratis of voor een vriendenprijs beschikbaar gesteld. Zo vergaderden de afdeling Maaswaarden van de Nederlandse Geologische Vereniging en de Rotterdamse Natuurhistorische Club regelmatig in de Hoboken Salon. Daarnaast fungeerde de salon voor het museum als ontvangst- en werkruimte voor schoolklassen of andere groepen, werden er openingen en aansluitende recepties gehouden en vonden er interne vergaderingen of bijeenkomsten plaats.

Huisvesting

Vollopende kelders bleven dit verslagjaar uit hoewel het dak (direct boven de collectiedepots) nog steeds niet helemaal waterdicht is. Het achterstallig groot onderhoud aan het oude gebouw (Villa Dijkzigt) werd in 2007 grondig aangepakt en afgerond, met uitzondering van onvoorzien werk aan de houten balustrade rond de toren van de Villa. De gevel werd opnieuw gevoegd, houtwerk werd waarno-

RESULTAAT VAN DE
ZOEKOPDRACHT 'PASSER
DOMESTICUS' IN DE
ONLINE NMR COLLECTIE-
DATABASE.

DE GEVEL VAN VILLA
DIJKZIGT KREEG EEN
OPKNAPBEURT.
[FOTO: KEES MOELIKER]

dig vervangen en volledig geleverd, in de oorspronkelijke kleur uit 1852. Deuren en ramen die al decennia niet meer open gingen, werden werkend gemaakt. De samenwerking met de 'huisbaas', het OBR, en met de aannemer verliep plezierig.

Intern werd nieuwe kantoorruimte gecreëerd door een deel van de bibliotheek naar de gang langs de kantoren te verplaatsen. Hiertoe werden nieuwe boekenkasten geplaatst. Deze interne verhuizing die eerst in 2008 zou plaatsvinden, was nodig omdat twee bestaande werkplekken niet aan de arbo-eisen bleken te voldoen. Verder werd de 'front office' van het museum veranderd: er kwam een nieuwe winkelbalie, met een extra werkplek voor de receptie, en nieuw winkelmubilair.

BSR

Organisatie

bureau Stadsnatuur Rotterdam (BSR ecologisch advies) is de onderzoeksafdeling van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam die zich bezig houdt met levende natuur en ecologie in stedelijke omgeving. De afdeling bestond in 2007 uit vier medewerkers die in dienst zijn en één die voor één dag in de week gedetacheerd is (zie bijlage Mensen). Naast deze vaste medewerkers heeft BSR drie onbetaalde krachten die een dag in de week gedurende het hele jaar inventarisaties invoeren in de GIS applicatie Ecolog. Coördinator van het eerste uur Martin Epe vond elders een nieuwe uitdaging en werd opgevolgd door Niels de Zwarte.

Nieuwsbrief

In 2007 is de nieuwsbrief van BSR 'Natuurlijk Rotterdam' driemaal verstuurd aan ongeveer 1100 personen (politici, ambtenaren, inventariseerders binnen Rotterdam en stadsecologen in het land). In de nieuwsbrief is aandacht voor lopende projecten, activiteiten, inventarisaties en bijzondere waarnemingen. Daarnaast is in 2007 de elektronische nieuwsbrief 'waarneming@nrmr.nl' negen keer verschenen. Deze nieuwsbrief wordt aan een select gezelschap van ongeveer 150 inventariseerders verzonden.

Inventarisaties SLR

Ook in 2007 hebben medewerkers van Stichting Landschapsonderhoud Rotterdam (SLR) verspreid over de stad weer vele inventarisaties uitgevoerd. Hierbij is met name aandacht geweest voor vissen, flora, dagvlinders en vogels. BSR coördineert deze werkzaamheden die in opdracht van Beheer Buitenruimte plaatsvinden.

Natuur in Kaart

Ook in 2007 hebben de cursussen Natuur in Kaart

TWEE VAN DE TIENTALLEN
BSR-RAPPORTEN DIE IN
2007 VERSCHENEN.

plaatsgevonden, mede dankzij de inzet van het Rotterdams Milieucentrum (RMC) en diverse sponsors. BSR verzorgt iedere keer de (opfris)cursus, excursies en verdeelt telgebieden en verwerkt alle verzamelde data. In 2007 waren er 122 mensen betrokken bij het project Natuur in Kaart. De volgende soort(groep)en werden geïnventariseerd: dagvlinders, winterwatervogels, gierzwaluwen en huismussen. De populaire Cursus Mus werd gegeven door 'mussendoctor' Kees Heij, en sloot aan bij 'De Grote Huismus Tentoonstelling'.

Vrijwilligersbijeenkomst

De jaarlijkse bijeenkomst voor vrijwilligers werd ook dit jaar weer gehouden in het Revalidatiecentrum Rijndam. Als gastsprekers waren dit jaar aanwezig Jack Hemelraad van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard en Marcel Klinge, ecooloog bij adviesbureau Witteveen+Bos. Beide hielden een boeiend verhaal, gerelateerd aan visstand en waterkwaliteit. Daarnaast werden alle vrijwilligers hartelijk bedankt voor alle inspanning van het achterliggende telseizoen. Na afloop was er de traditionele borrel in het museum.

Projecten

In 2007 heeft BSR meer dan zeventig projecten in opdracht uitgevoerd, waarvan de meeste met een rapport of notitie (niet altijd openbaar) werden afgerond. In de lijst met BSR-rapporten (zie Bijlagen) zijn alle projecten terug te vinden, met uitzondering van de volgende projecten waarvan geen rapport is verschenen: (opdrachtgevers staan tussen haakjes)

- project 0313 - Flora- en faunawetadviesing De Heij (Kristal)
Projectontwikkelaar geholpen met ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet.
- project 0317 - beheer data 2007 (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)
Verzamelde gegevens van flora en fauna in de haven van Rotterdam worden gedigitaliseerd en aangeleverd in tabellen en kaarten.
- project 0324 - Flora- en faunainventarisaties landelijk gebied Utrecht (provincie Utrecht)
Voor de provincie is een gebied van 2.000 ha onderzocht op diverse soortgroepen door twee personen van BSR.
- project 0357 - Wolkenkrabberweekend 2007 (Buro Fris)
Voor het Wolkenkrabberweekend heeft BSR een lezing opgezet en verzorgd en drie rondleidingen gegeven aan totaal ongeveer 60 mensen.
- project 0367- Ondersteuning Ecolog (gemeente Amersfoort)
De gemeente Amersfoort is diverse dagen geholpen met het vastleggen van flora en fauna in de database van Ecolog.

DE NIEUWE
BSR COÖRDINATOR
NIELS DE ZWARTE.
[FOTO: JAAP VAN LEEUWEN]

Natuurhistorisch Museum Rotterdam

Bijlagen Jaarverslag 2007

BESTUREN

Bij de organisatie van het Natuurhistorisch Museum zijn nog altijd drie rechtspersonen betrokken. De Stichting Natuurmuseum Rotterdam is de exploitant van het museum, de huurder van het gebouw en de werkgever van de museum-medewerkers. Daarnaast bestaat de Vereniging Natuurmuseum Rotterdam NMR die de eigenaar is van vrijwel alle collecties en nauw betrokken is bij het collectiebeheer. Leden en donateurs van de Vereniging zijn te beschouwen als 'vrienden van het museum'. Beide rechtspersonen, de Stichting Natuurmuseum en de Vereniging Natuurmuseum, participeren in de Stichting Ondersteuningsfonds Natuurmuseum Rotterdam (voortgekomen uit het ook nog bestaande oude Rotterdams Natuurhistorisch Fonds), welk fonds een bescheiden 'endowment' beheert waaruit financiële ondersteuning kan worden gegeven voor zaken die buiten de normale exploitatiebegroting vallen. In 2007 zijn stappen gezet om dit bestuurlijke labyrint te vereenvoudigen. Deze reorganisatie zal in 2008 worden gerealiseerd.

Gedurende het verslagjaar was het bestuur van de Stichting Natuurmuseum Rotterdam als volgt samengesteld:

ir C. H. (Cees) Doorakkers, voorzitter
J.C.A.M (Jan) Luijbrechts RA, penningmeester
mw drs M.G. (Margriet) Berkhout-Franssens, secretaris
J. (Johan) Warnar
dr E.J.O. (Erwin) Kompanje
P. (Patrick) van Weel
A. (Arne) Verschoor

Per 31 december traden Erwin Kompanje en Johan Warnar af. In hun opvolging zou eerst in 2008 worden voorzien. Het Algemeen Bestuur heeft in het verslagjaar in totaal vier keer vergaderd en het Dagelijks Bestuur is daarnaast zeven keer bijeengekomen.

De bestuursamenstelling van Vereniging Natuurmuseum Rotterdam was aan eind van het verslagjaar :

J. (Johan) Warnar, voorzitter
mr P. (Peter) Milders, secretaris
drs H.F. (Henk) de Jong, penningmeester
J.N.J. (Hans) Post
D.O. (Dick) Visser

Hermann Strack trad af als bestuurder. In zijn plaats werd Hans Post benoemd. Het bestuur zette in dit verslagjaar de formaliteiten in werking die moeten leiden tot ontbinding van de vereniging en de oprichting van de Stichting Vrienden van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam, waarin ook de Stichting Ondersteuningsfonds Natuurmuseum Rotterdam zal participeren. Leden van de vereniging gingen akkoord met deze wijziging, maar de formele afwikkeling zou in 2008 geschieden.

Aan het eind van het verslagjaar was het bestuur van de Stichting Ondersteuningsfonds Natuurmuseum Rotterdam als volgt samengesteld.

J. (Johan) Warnar, voorzitter a.i.
D.H. (Dick) Visser, namens Vereniging Natuurmuseum Rotterdam
E.J.A. (Frans) Sliker, namens Vereniging Natuurmuseum Rotterdam
J.N.J. (Hans) Post, namens Rotterdams Nat.hist. Fonds
dr E.J.O. (Erwin) Kompanje, namens Rotterdams Nat.hist. Fonds
mr R. (Ruud) Vis, namens Stichting Natuurmuseum Rotterdam
drs H.F. (Henk) de Jong (penningmeester), namens Stichting Natuurmuseum Rotterdam
Voorzitter Annemarie Heijmen trad af wegens aflopen van haar termijn. Johan Warnar werd benoemd tot voorzitter a.i., totdat Vereniging en Ondersteuningsfonds fuseren.

MENSEN (betrokken bij het museum)

De organisatiestructuur van het NMR veranderde tijdens het verslagjaar door de aanstelling van een coördinator interne zaken.

Dienstverband Stichting Natuurmuseum Rotterdam

ing. M.M.E. (Maurice) Backerra, medewerker bSR
ir G. (Garry) Bakker, medewerker bSR
J. (Jeroen) Bakker, systeembeheerder
G. (Gerard) Balnegeer, gastheer
drs J.E.M.H. (Jeanette) Conrad, coördinator interne zaken
drs M.J. (Martin) Epe, coördinator bSR (tot 1 juni)
H. (Henry) van der Es, collectieregistrator
J. (Jetti) Gard, balimedewerker/winkelbeheerder (tot 1 november)
P.H.J. (Paulus) de Graaf, technisch medewerker
Chr. A. (Anton) Groeneweg, hoofd publiekszaken & plv. directeur
ir M.A.J. (Mark) M. Grutters, medewerker bSR
F. (Frits) van Hulsteijn, boekhouder (vanaf 1 april)
J.H. (Jaap) van Leeuwen, grafisch medewerker
C.W. (Kees) Moeliker, conservator & hoofd communicatie
W.P. (Willem) Pesch, balimedewerker/winkelbeheerder
prof dr J.W.F. (Jelle) Reumer, directeur
ir A.A. (André) Slupik, collectie medewerker
drs L. (Liset) Stoffers, educatief medewerker
A. (Anneke) van Vianen, balimedewerker/winkelbeheerder
Y. (Niki) Vonk - van der Poel, educatief medewerker
ing. N. (Niels) de Zwart, hoofd bSR (per 1 augustus)

Overige dienstverbanden

J. (Jan) van Alphen, Detacheren en Begeleid Werken (technisch medewerker, vanaf 1 november)
R.W.G. (Remko) Andeweg, medewerker stadsecologie (bSR)/herbarium, detachering vanuit Gemeentewerken
J. (Jan) Bogaard, Onbenutte Kwaliteiten (gastheer)
O. (Olivera) Petronijevic, Onbenutte Kwaliteiten (tot 1 mei)
Jeike van der Poel, vakantiewerker (in juli en augustus)

Werkstad

De gastvrouwen en gastheren (die toezicht houden in het museum) en enkele andere medewerkers zijn in dienst van Werkstad. Deze groep medewerkers bestond in 2007 uit de volgende personen:
T.L. (Thelma) Doulat (gastvrouw)
F. (Frits) van Hulsteijn (assistent-financieel medewerker, tot 31 maart)

W.D. (Winston) Kendal (gastheer)
S. (Sarwan) Ramlal (gastheer)
R. (Rita) Wenzlow (gastvrouw, tot 16 augustus)

Stagiaires

Janneke Reedijk, Reinwardt Academie (t/m 2 februari, afdeling Educatie)
Renée Foekens, Rijksuniversiteit Leiden (t/m 30 november, afdeling Publiekszaken)
Femke Lindeman, Universiteit Utrecht (van 1 juni t/m 30 oktober, Collectie & Onderzoek)
Davy Baas, Rudolf Steiner College (9 t/m 19 oktober, snuffelstage Collectie & Onderzoek en Educatie)
Henk Raap en Annemijn Bouman, Reinwardt Academie (6 t/m 24 februari, afdeling Collectie & Onderzoek)
Fleur van der Most, Willem de Kooning Academie (28 februari t/m 20 april, afdeling Educatie)
Mirke Lüken, Hogeschool Rotterdam (vanaf 24 september, afdeling Educatie)

Vrijwilligers

Collectiebeheerders

R.W.G. (Remko) Andeweg, herbarium (afdelingscoördinator botanie)
ing R.M. (Rochus) Biesheuvel, eencelligen (en bibliothecaris)
J. (Jaap) Breedveld, stenen en mineralen
drs A.E. (Arthur) Decae, spinnen
A.F. (Frans) de Jong, vissen
drs H.F. (Henk) de Jong, stekelhuidigen
A.J.A. (Fons) Heetman, insecten
dr C.J. (Kees) Heij, vogels
dr E.J.O. (Erwin) Kompanje, historische collecties en recente zoogdieren (afdelingscoördinator gewervelden)
drs J.A.W. (Jan) Lucas, insecten
ir H.P.M.G. (Henk) Menkhorst, weekdieren
C.W. (Kees) Moeliker, vogels
drs J. (John) Mulder, amfibieën en reptielen
drs D.C. (Dennis) Nieweg, weekdieren
J.N.J. (Hans) Post, weekdieren (afdelingscoördinator malacologie)
K. (Klaas) Post, fossiele zoogdieren
F.J.A. (Frans) Sliker, kreeftachtigen (afdelingscoördinator overige ongewervelden)
Ir A.A. Slupik, stenen en mineralen (afdelingscoördinator geologica)
J. (Joop) Trausel, weekdieren
R.J. (Robert) Vink, weekdieren
mr R. (Ruud) Vis, insecten (afdelingscoördinator entomologie)
D.O. (Dick) Visser, insecten
ing. B.J. (Bernhard) van Vondel, insecten

De collectiebeheerders vormen tezamen de collectieraad. Dit orgaan adviseert de Vereniging, de Stichting en de directie omtrent het beheer van de collecties. De collectieraad heeft tijdens de verslagperiode eenmaal vergaderd. De voorzitter was Jelle Reumer en Henk Menkhorst trad op als secretaris. Wijzigingen traden in 2007 niet op.

Onderzoeksmedewerkers

dr D.F. (David) Mayhew
D. (Dick) Mol
dr A.J. (André) Veldmeijer

Onderzoeksmedewerkers hebben geen directe binding met de collectie. Het zijn vooraanstaande (amateur)wetenschappers die onder de paraplu van het museum en gebruikmakend van de museumfaciliteiten onbezoldigd onderzoek doen. De huidige honorair onderzoeksmedewerkers houden zich bezig met paleontologie.

Overige vrijwilligers

R. (Roel) de Graaf, data-beheerder bij bSR
A. (Ans) Meeuwssen, data-beheerder bij bSR
C. (Cora) de Groot, data-beheerder bij bSR (per 27 november 2007)

SCHENKERS

Van de volgende personen en instellingen werden in 2007 schenkingen (naturalia en boeken/tijdschriften) ten behoeve van de collectie ontvangen: I. Bakker, H.A. Bartstra - van Bommel, J. Biemond, CMNE de Kooi, A.E. Decae, W.M. Dogterom - de Gryter, N.W. Elfferich, GGD-Amsterdam, GGD-Haarlem, C.J. Heij, A.F. de Jong, P.H.J. de Graaf, J. van der Hiele, H.F. de Jong, E.J.O. Kompanje, H.P.M.G. Menkhorst, C.W. Moeliker, Natuurmuseum Enschede, J.G.B. Nieuwenhuis, B. Oosterhout, H.W. Oosterink, J.N.J. Post, K. Post, A.W. Ritman, N. de Roest, R.R. Struiksma, P. Schuijf, J. Smit, F. Titselaar, J. Trausel, R. Vis, Vogelklas Karel Schot.

PUBLICATIES

De volgende publicaties van museummedewerkers zijn in 2007 verschenen (met uitzondering van artikelen die in Straatgras gepubliceerd werden):

Bakker, G. & R. Hofland, 2007 - The Veracruz 'River of raptors' - Dutch Birding 29(5): 305-311
Bianucci, G., Lambert, O. & K. Post, 2007 - A high diversity in fossil beaked whales (Odontoceti, Ziphiidae) recovered by trawling from the seafloor off South Africa - Geodiversitas 29(4): 561-618
Decae, A.E. 2007 - Taxonomic Review of the Portuguese Nemesiidae (Araneae, Mygalomorphae) - Revista Ibérica de Aracnología 14: 1-18
Dingemans-Bakels, Fokeline & Reumer, Jelle, 2007 - Biodiversity, Sustainability and Museums: Research in Rotterdam and Maastricht - pp. 282-283, in: Dong Yuqin (ed.) - 2007 Tianjin China Collected Theses on Summit Forum of Eurasian Museum of Natural History. Tianjin People's Publishing House, 290 pp.
Drees, M. & K. Post, 2007 - *Bison bonasis* from the North Sea - Cranium 24(2): 48-52
Heij, Kees - Dagboek van een grootpoothoender-onderzoeker op de Molukken - Struinen juli/sept 2007 pp.15-17
Heij, Kees - Avonturen van een grootpoothoender-onderzoeker in Indonesië - Struinen okt/dec 2007 p.16-17
Heij, Kees, 2007 - Kattenverbod - Bionieuws 17 (20 oktober 2007) p.12
Heij, Kees - Retina - Bionieuws 17 (8 december 2007) p.10
Mol, Dick, 2007 - Danger in Rotterdam! A saber-toothed cat prowls the Natural History Museum of Rotterdam - Deposits 12: 34-35
Mol, D. & K. Post, 2007 - Noordzee 2990 Indet? Uitkomsten van een speurtocht - Cranium 24(1): 5-16
Moeliker, Kees - [De Vorser] Slimme blondjes - Nieuw Rotterdam, jaargang 1, nummer 7, maart 2007 (p. 39)

- Moeliker, Kees - Make 'em laugh, make 'em think - The Guardian, March 20 2007 (EducationGuardian Higher, p. 14)
- Moeliker, Kees - Broedplek van kleurrijk plastic - NRC Handelsblad, 6 maart 2007, p. 20 (Achterpagina)
- Moeliker, Kees - [De Vorser] Lachen en nadenken - Nieuw Rotterdam, jaargang 1, nummer 8, april 2007 (p. 41)
- Moeliker, Kees - Wachten op een wonder - NRC Handelsblad, 8 mei 2007, p. 22 (Achterpagina)
- Moeliker, Kees - [De Vorser] Kwakken in Het Park - Nieuw Rotterdam, jaargang 1, nummer 9, mei 2007
- Moeliker, Kees - [De Vorser] Lange eendenlullen - Nieuw Rotterdam, jaargang 1, nummer 10, juni 2007 (p. 31)
- Moeliker, Kees - [De Vorser] Kolossen - Nieuw Rotterdam, jaargang 1, nummer 11, oktober 2007 (p. 41)
- Moeliker, Kees - Opgezet weggezet - M het maandblad van NRC Handelsblad, oktober 2007, p. 41 - 48
- Moeliker, Kees - Prijs voor 'de stofjuffrouw' - NRC Handelsblad (achterpagina), 6/7 oktober 2007
- Moeliker, Kees - Salute the simple sword of truth - The Guardian [Education Guardian Higher, p. 10], October 9, 2007
- Moeliker, Kees - Gemiste kans - NRC Handelsblad (achterpagina), 2 oktober 2007, p. 21
- Moeliker, C.W. - A Penis-shortening Device described by the 13th Century Poet Rumi - Archives of Sexual Behavior 36(6): 767
- Moeliker, Kees - Schaamluis sterft uit - NRC Handelsblad (Achterpagina), 17 november 2007
- Moeliker, Kees - Schaamluis sterft uit - De Standaard, 27 december 2007 (Wetenschap, p. 2, 3)
- Post, K., 2007 - Raadsels van de Noordzee - Cranium 24(2) 33-40
- Reumer, J.W.F., 2007 - Habitat fragmentation and the extinction of mammoths (*Mammuthus primigenius*, Proboscidea, Mammalia), arguments for a causal relationship - Courier Forschungs-Institut Seckenberg 259: 279-286
- Reumer, Jelle - Er zijn ook andere musea dan alleen kunstmusea - brief in: NRC Handelsblad, 6 januari 2007: 12
- Reumer, Jelle & Moeliker, Kees - Schelp van \$ 10.000 - brief in: NRC Handelsblad, Wetenschap & Onderwijs 10/11 februari 2007: 2
- Reumer, Jelle - Haai op sap - Opinio 1 (11): 3
- Reumer, Jelle - Dode mensen - Opinio 1 (12): 3
- Reumer, Jelle - Het gaat uiteindelijk maar om één ding - Opinio 1 (14): 12-13
- Reumer, Jelle - Met twee oren bent u nog geen soepkop - Opinio 1 (16): 13
- Reumer, Jelle - Een gespreid bed voor virussen - Opinio 1 (19): 3
- Reumer, Jelle - Cultuurbarbarij in het hoge noorden - Opinio 1 (25): 5
- Reumer, Jelle - Van fiere trots tot fijnstof - Opinio 1 (35): 2
- Reumer, Jelle - Leve de scharrelgans! - Opinio 1 (38): 3
- Reumer, Jelle - Het varken: van Parma tot de Veluwe - Opinio 1 (40): 2
- Reumer, Jelle - Chinese observaties - Opinio 1 (44): 6-8
- Reumer, Jelle - De natuur is gruwelijk - Opinio 1 (46): 4-6
- Reumer, Jelle - De mens, het fossiel, het vak en de wereld - GEA, Stichting Geologische Activiteiten, maart 2007, nummer 1: 8-13
- Reumer, Jelle, - Book review (of Martin, A.J., 2006. Introduction to the Study of Dinosaurs. Second Edition - Oxford, Blackwell Publishing) - www.PalArch.nl, PalArch's Journal of Vertebrate Palaeontology, 1 April 2007
- Slupik, A.A., F.P. Wesselingh, A.C. Janse & Reumer, J.W.F. 2007 - The stratigraphy of the Neogene-Quaternary succession in the southwest Netherlands from the Schelphoek borehole (42G4-11/42G0022) - a sequence-stratigraphic approach - Netherlands Journal of Geosciences - Geologie en Mijnbouw 86 (4): 317-332
- Vis, R. & Visser, D.O., 2007 - Vergelijkend onderzoek van de macronachtvlinders (Lepidoptera) van enkele uiterwaarden nabij Dordrecht - Entomologische Berichten 67 (1-2): 14-26
- Vondel, B.J. van, 2007 - World Catalogue of Haliplidae - corrections and additions, 1 (Coleoptera: Haliplidae) - Koleopterologische Rundschau 77: 89-96.
- Vondel, B.J. van, 2007 - Waterbeetling in the Algarve - Latissimus 22: 3-4
- Zwarte, N. de - Nieuwe uitdagingen - Stadstimmernieuws 38(8), oktober 2007 (Gemeentewerken Rotterdam)

bSR PROJECTEN (opdrachtgevers tussen haakjes)

- project 0204 - *Natuurmeetnet Amersfoort 2006 (gemeente Amersfoort)*
Grutters, M.A.J., G. Bakker & R.W.G. Andeweg 2007. Natuurmeetnet Amersfoort - monitoring grazige vegetaties & oevers 2006. bSR-rapport 66. 243 pp.
- project 0219 - *Flora- en faunaonderzoek Buytenweg (gemeente Zoetermeer)*
Bakker, G. & R.W.G. Andeweg. 2007. Natuur in Buytenweg; onderzoek naar potentieel ecologisch interesse sante locaties. bSR-rapport 68. 21 pp.
- project 0235 - *Inventarisaties Zevenhuizerplas (Ingenieursbureau Gemeentewerken Rotterdam)*
Bakker, G. & R.W.G. Andeweg. 2007. Flora en fauna van de Zevenhuizerplas. bSR-rapport 83. 38 pp.
- project 0249 - *Uitzetten meetnet HbR (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)*
Grutters, M.A.J. 2007. Opzet Meetnet Grazige Vegetaties Havengebied Rotterdam. bSR-rapport 82. 48 pp.
- project 0252 - *Soortbeschermingsplannen HbR (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)*
Brekelmans, F.L.A., R.W.G. Andeweg & M.J. Epe. 2007. Mogelijkheden voor orchideeën in het havengebied van Rotterdam - een advies. bSR-rapport 67. 75 pp.
- project 0252 - *Soortbeschermingsplannen HbR (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)*
Andeweg, R.W.G. 2007. Mogelijkheden voor muurflora in het havengebied van Rotterdam - een advies. bSR-rapport 72. 54 pp.
- project 0252 - *Soortbeschermingsplannen HbR (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)*
Bakker, G. 2007. Beschermingsplan voor de Rugstreeppad in het havengebied van Rotterdam. bSR-rapport 84. 33 pp.
- project 0252 - *Soortbeschermingsplannen HbR (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)*
Bakker, G. & F.L.A. Brekelmans. 2007. De Zandhagedis - Advies ten behoeve van een gunstige instandhouding nabij de haven van Rotterdam. bSR-rapport 70. 44 pp.
- project 0260 - *Overzicht Flora- en faunawetonderzoek + RL Zoetermeer (gemeente Zoetermeer)*
Bakker, G., R.W.G. Andeweg & M.A.J. Grutters. 2007. Beschermde en bedreigde flora en fauna gemeente Zoetermeer. bSR-rapport 85. 196 pp.

- project 0271 - *Flora- en faunawetonderzoek Grote Markt Hoogstraat (OBR)*
Bakker, G. 2007. Onderzoek Hoogstraat / Grote Markt . bSR-notitie 0271. 3 pp.
- project 0272 - *Flora- en faunawetonderzoek Noordwest2 (gemeente Zoetermeer)*
Bakker, G. & M.A.J. Grutters. 2007. Natuurwaarden Noordwest2 Zoetermeer. bSR-rapport 97. 33 pp.
- project 0274 - *Flora- en faunawetonderzoek Culturele as Oude Dorp (gemeente Zoetermeer)*
Bakker, G. 2007. Beschermde natuurwaarden van de Culturele As, Zoetermeer – onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet. bSR-rapport 90. 17 pp.
- project 0282 - *Golfbaan DOP-NOAP (Progolf)*
Bakker, G. & R.W.G. Andeweg. 2007. Natuurwaarden van de DOP-NOAP. bSR-rapport 91. 28 pp.
- project 0283 - *Flora- en faunawetonderzoek Beneden-Leeuwen (Aveco de Bondt/ĲJ Adviseurs)*
Grutters, M.A.J. 2007. Flora- en faunawetonderzoek Het Zand, Beneden-Leeuwen. bSR-notitie 0283. 3 pp.
- project 0285 - *Flora- en faunawetonderzoek locaties Rokkeveen (gemeente Zoetermeer)*
Bakker, G. 2007. Beschermde soorten Rokkeveen. bSR-notitie 0285. 8 pp.
- project 0296 - *Soortbeschermingsplan Rugstreeppad HbR (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)*
Bakker, G. 2007. Mogelijkheden voor de Rugstreeppad in het Havengebied van Rotterdam; een advies. bSR-rapport 84. 33 pp.
- project 0297 - *Flora- en faunawetonderzoek locaties Noordwijk (Aveco de Bondt)*
Grutters, M.A.J. & G. Bakker. 2007. Verkennend onderzoek Flora- en faunawet Noordwijk. bSR-notitie 0297. 5 pp.
- project 0298 - *Flora- en faunawetonderzoek Terbregseweg (Ingenieursbureau Gemeentewerken Rotterdam)*
Grutters, M.A.J. 2007. Vleermuizen en vogels Terbregseweg. bSR-notitie 0298. 4 pp.
- project 0301 - *Ontheffingsaanvraag Van Tuylsportpark (gemeente Zoetermeer)*
Bakker, G. 2007. Ontheffingsaanvraag Van Tuylsportpark. bSR-notitie 0301. 3 pp.
- project 0302 - *Flora- en faunawetonderzoek Harmelen (Aveco de Bondt)*
Grutters, M.A.J. 2007. Verkennend onderzoek Flora- en faunawet Harmelen. bSR-notitie 0302. 4 pp.
- project 0306 - *Havenscan 2007 (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)*
Bakker, G., M.A.J. Grutters & R.W.G. Andeweg. (in prep.). Beschermde soorten in de haven van Rotterdam 2007. bSR-rapport 98
- project 0309 - *Flora- en faunawetonderzoek Macdaniëlterrein Reeuwijk (Aveco de Bondt)*
Bakker, G. 2007. Vleermuisonderzoek Macdaniël-terrein Reeuwijk. bSR-notitie 0309. 3 pp.
- project 0310 - *Flora- en faunawetonderzoek Evides Strijen (EVIDES)*
Grutters, M.A.J. 2007. Onderzoek relevante natuurwetgeving in verband met aanleg watertransportleiding Strijen - 's-Gravendeel. bSR-notitie 0310. 6 pp.
- project 0312 - *Flora- en faunawetonderzoek Veldwijk Ermelo (Aveco de Bondt)*
Bakker, G. 2007. Quick scan landgoed Veldwijk te Ermelo. bSR-notitie 0312. 6 pp.
- project 0314 - *Advies parkeerplaats Maasvlakte (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)*
Epe, M.J. 2007. Advies parkeerplaats Maasvlakte. bSR-notitie 0314. 3 pp.
- project 0316 - *Vleermuizen Reigerstraat Baarn (Aveco de Bondt)*
Grutters, M.A.J. 2007. Flora- en faunawetonderzoek Reigerstraat Baarn . bSR-notitie 0316. 3 pp.
- project 0318 - *P&R Zestienhoven (Ingenieursbureau Gemeentewerken Rotterdam)*
Grutters, M.A.J. 2007. Vogels & vleermuizen Zestienhoven. bSR-notitie 0318. 7 pp.
- project 0321 - *Faunaonderzoek Delft (gemeente Delft)*
Bakker, G. & M.A.J. Grutters. 2007. Fauna Delft - verkennende inventarisaties ten behoeve van wijziging bestemmingsplannen. bSR-rapport 92. 47 pp.
- project 0322 - *Flora- en faunawetonderzoek Evides Haringvliet (EVIDES)*
Grutters, M.A.J. 2007. Relevante natuurwetgeving bij aanleg watertransportleiding Stellendam - Hellevoetsluis. bSR-notitie 0322. 6 pp.
- project 0323 - *Flora- en faunawetonderzoek Brouwerijstraat Maassluis (Aveco de Bondt)*
Bakker, G. 2007. Brouwerijstraat Maassluis. bSR-notitie 0323. 2 pp.
- project 0326 - *Beschermde flora Afrikaweg en Oostweg Zoetermeer (gemeente Zoetermeer)*
Andeweg, R.W.G. 2007. Onderzoek beschermde planten Afrikaweg & Oostweg Zoetermeer. bSR-rapport 87. 27 pp.
- project 0328 - *Flora- en faunawetonderzoek Oudorp (Aveco de Bondt)*
Grutters, M.A.J. & G. Bakker. 2007. Flora- en faunawetonderzoek Jupiterstraat, Oudorp. bSR-notitie 0328. 4 pp.
- project 0329 - *Flora- en faunawetonderzoek Maarn (Aveco de Bondt)*
Grutters, M.A.J. 2007. Vleermuisonderzoek Maarn. bSR-notitie 0329. 3 pp.
- project 0330 - *Vogelcheck Waterlostraat (Stadswonen)*
Bakker, G. 2007. Broedvogelcontrole Waterlostraat. bSR-notitie 0330. 2 pp.
- project 0331 - *Flora- en faunawetonderzoek N209 (provincie Zuid-Holland)*
Bakker, G. 2007. Natuurwaardenonderzoek in het kader van MER-studies verbreding N209. bSR-rapport 88. 41 pp.

- project 0332 - *RK begraafplaats Crooswijk (RK Begraafplaats St. Laurentius)*
Andeweg, R.W.G. 2007. Projectomschrijving Restauratie RK Begraafplaats St. Laurentius ten behoeve van aanvraag onthefing Flora- en faunawet. bSR-rapport 86. 23 pp.
- project 0333 - *Natuurwaarden Sportscheg (gemeente Zoetermeer)*
Bakker, G. 2007. Natuurwaarden Sportscheg. bSR-notitie 0333. 3 pp.
- project 0334 - *Flora- en faunawetonderzoek populierenbos Buytenpark (gemeente Zoetermeer)*
Bakker, G., R.W.G. Andeweg & M.A.J. Grutters. 2007. Populierenbos Buytenpark. bSR-notitie 0334. 5 pp.
- project 0337 - *Flora- en faunawetonderzoek Evides Oud-Beijerland (EVIDES)*
Grutters, M.A.J. 2007. Onderzoek natuurwetgeving in verband met aanleg watertransportleiding Oud-Beijerland. bSR-notitie 0337. 6 pp.
- project 0339 - *Flora- en faunawetonderzoek Bloemenbuurt-west (Qua Wonen)*
Bakker, G. 2007. Beschermde soorten Bloemenbuurt-West Krimpen a/d IJssel - onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet. bSR-rapport 96. 29 pp.
- project 0340 - *Flora- en faunawetonderzoek AVR Botlek (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)*
Grutters, M.A.J. 2007. Natuurwaarden terrein AVR Botlek. bSR-notitie 0340. 3 pp.
- project 0341 - *Vervolgonderzoek Veldwijk Ermelo (Meerkanten GGZ Flevo-Veluwe)*
Grutters, M.A.J. & J. Mulder. 2007. Flora- en faunaonderzoek Veldwijk Ermelo. bSR-notitie 0341. 7 pp.
- project 0342 - *Advies Rugstreepad (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)*
Bakker, G. 2007. Bescherming Rugstreepad Maasvlakte. bSR-notitie 0342. 3 pp.
- project 0343 - *Flora- en faunawetonderzoek Walenburgerhof (Ingenieursbureau Gemeentewerken Rotterdam)*
Bakker, G. 2007. Flora- en faunaonderzoek Walenburgerhof. bSR-notitie 0343. 2 pp.
- project 0345 - *Flora- en faunawetonderzoek Het Park (Ingenieursbureau Gemeentewerken Rotterdam)*
Bakker, G. 2007. Flora- en faunawetonderzoek Het Park. bSR-notitie 0345. 5 pp.
- project 0346 - *Advies Groenvisie Haven (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)*
Bakker, G. & R.W.G. Andeweg. 2007. Ecologisch advies Groenvisie. bSR-notitie 0346. 7 pp.
- project 0347 - *Flora- en faunawetonderzoek bedrijventerrein Hordijk (Ingenieursbureau Gemeentewerken Rotterdam)*
Bakker, G. 2007. Flora- en faunawetonderzoek Hordijk-Oost. bSR-notitie 0347. 3 pp.
- project 0348 - *Flora- en faunawetonderzoek Voorhout (Aveco de Bondt)*
Bakker, G. 2007. Quick scan Jacoba van Beierenweg, Voorhout. bSR-notitie 0348. 4 pp.
- project 0350 - *Flora- en faunawetonderzoek Oosterheemlijn (gemeente Zoetermeer)*
Bakker, G. 2007. Flora- en faunaonderzoek Oosterheemlijn. bSR-notitie 0350. 5 pp.
- project 0351 - *Flora- en faunawetonderzoek Rokkeveenseweg (gemeente Zoetermeer)*
Bakker, G. 2007. Verkennend onderzoek Rokkeveenseweg. bSR-notitie 0351. 2 pp.
- project 0352 - *Advies Krabbeterrein groenknolorchis (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)*
Bakker, G. 2007. Orchideeën Krabbeterrein. bSR-notitie 0352. 4 pp.
- project 0355 - *Literatuurstudie A13-A16 tracé (Nieuwland Advies)*
Backerra, M.M.E. & Bakker, G. 2007. Beschermde en bedreigde soorten A13-A16 - gegevensbundeling van bij bSR ecologisch advies beschikbare gegevens, ten behoeve van MER A13-A16. bSR-rapport 89. 51 pp.
- project 0358 - *Flora- en faunawetonderzoek begraafplaats Hofwijk Zoetermeer (Gemeente Zoetermeer)*
Bakker, G. 2007. Vleermuisonderzoek begraafplaats Hofwijk. bSR-notitie 0358. 2 pp.
- project 0359 - *Verplaatsen en beheerplan rugstreepadden (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)*
Bakker, G., N. de Zwarte & M.A.J. Grutters. 2007. Beheerplan poelen Maasvlakte - onderhoud & monitoring en translocatie Rugstreepad. bSR-rapport 99. 25 pp.
- project 0360 - *Kikkerdeterminatie Baarn (Aveco de Bondt)*
Grutters, M.A.J. & G. Bakker. 2007. Determinatie kikker Baarn. bSR-notitie 0360. 3 pp.
- project 0362 - *Advies kap Vaanweide Zuiderpark (Ingenieursbureau Gemeentewerken Rotterdam)*
Zwarte, N. de, M.M.E. Backerra, G. Bakker & R.W.G. Andeweg 2007. advies kap Zuiderpark. bSR-notitie 0362. 12 pp.
- project 0363 - *Flora- en faunawetonderzoek uitbreiding De Sniep (Gemeente Zoetermeer)*
Bakker, G. 2007. Bomenkap 'De Sniep'. bSR-notitie 0363.3 pp.
- project 0364 - *Advies talud Amazonehaven (Havenbedrijf Rotterdam N.V.)*
Andeweg, R.W.G. 2007. Talud Amazonehaven. bSR-notitie 0364. 3 pp.
- project 0365 - *Quick scan Planciusstraat HvH (Humanitas)*
Zwarte, N. de & G. Bakker 2007. Quick scan Planciusstraat Hoek van Holland. bSR-notitie 0365. 3 pp.
- project 0366 - *Quick scan Beverwaardseweg (In De Stad Vastgoedontwikkeling)*
Grutters, M.A.J. & G. Bakker. 2007. Quick scan Beverwaardseweg Rotterdam. bSR-notitie 0366. 4 pp.
- project 0374 - *Visonderzoek Gorinchem (Purac Biochem B.V.)*
Zwarte, N. de & J. Mulder 2007. Onderzoek viskwaliteit koelwaterrijver. bSR-notitie 0374. 5 pp.

FINANCIËN

Balans per 31 december 2007 [x 1 €]				
	31 december 2007		31 december 2006	
ACTIVA				
vaste activa				
materiële vaste activa collectie inventarissen	PM		PM	
apparatuur	18.086		14.052	
	<u>6.435</u>		<u>9.562</u>	
		24.521		23.614
vlottende activa				
voorraden winkel	5.463		5.458	
debiteuren	64.141		146.789	
overige vorderingen en overlopende activa	<u>70.323</u>		<u>42.721</u>	
		139.927		194.968
liquide middelen				
bank	179.389		121.837	
kas	<u>4.632</u>		<u>7.521</u>	
		184.021		129.358
totaal activa		348.469		347.940
PASSIVA				
eigen vermogen				
algemene reserve	121.606		110.019	
kortlopende schulden				
crediteuren	38.686		92.869	
belastingen	34.166		37.578	
overige schulden en overlopende passiva	<u>154.011</u>		<u>107.474</u>	
		219.326		237.921
totaal passiva		348.469		347.940

Verlies- en winstrekening 2007 [x 1 €]				
	realisatie 2007		realisatie 2006	
BATEN				
omzet				
omzet entreegelden	49.345		61.225	
omzet winkel	23.249		27.238	
verhuur Hoboken Salon	27.572		35.433	
omzet koffiehoek	1.665		2.197	
opbrengst activiteiten	24.624		25.405	
rondleidingen	<u>156</u>		<u>474</u>	
		126.611		151.972
subsidies				
subsidie gemeente R'dam	688.000		658.000	
subsidie SoZaWe	111.998		115.718	
overige subsidies	<u>19.458</u>		<u>46.500</u>	
		819.456		820.218
overige inkomsten				
bSR (bureau Stadsnatuur)		347.130		339.484
sponsoring	116.300		58.815	
schenken	44.006		31.437	
overige opbrengsten	4.486		19.905	
rente baten	<u>628</u>		<u>1.270</u>	
		512.550		450.911
totaal inkomsten		1.458.617		1.423.101
inkoopwaarde omzet		<u>37.172</u>		<u>47.936</u>
bruto marge		1.421.445		1.375.165
LASTEN				
lonen en salarissen	651.436		652.248	
sociale lasten	108.386		108.187	
pensioenlasten	74.640		72.839	
overige personeelskosten	49.245		94.358	
huisvestingskosten	152.866		137.654	
kantoorkosten	149.967		143.052	
museale kosten	<u>223.318</u>		<u>206.264</u>	
		1.409.858		1.414.602
resultaat exclusief bijzondere baten & lasten		11.587		-39.437
bijzondere lasten	0		-3.466	
bijzondere baten	<u>0</u>		<u>10.000</u>	
		0		6.534
resultaat		11.587		-32.903